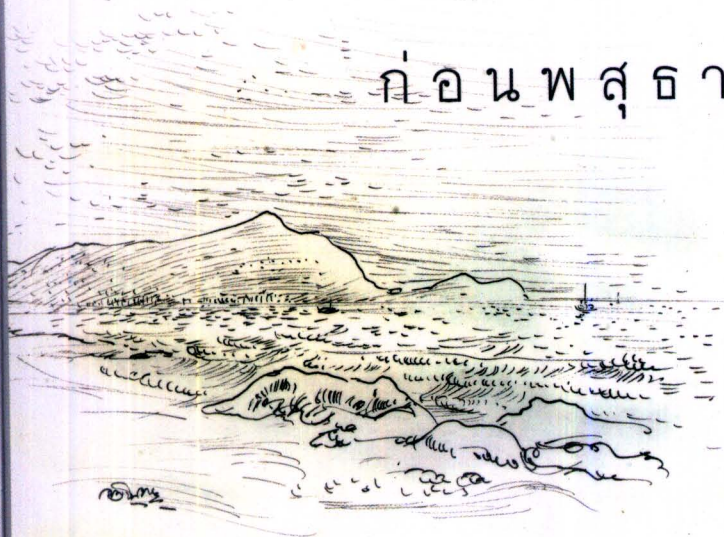

ก่อนพสุธาปรากฏ

โดยศิลปิน

PRIDI-PHOONSUK

ปรีดี - พูนสุข พนบงศ์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อไปได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ก่อนพสุธาปรากฏ

กฤษณะ

The selected sketch drawings and poems of K.Khemānanda

ก่อนพสุธาปรากฏ
ISBN 974-92422-0-3

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๑

ผู้เขียน เขมานันท์
บรรณาธิการ นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว
ผู้ช่วยจัดเกลาภาษา Ted Mayer
ออกแบบปก/รูปเล่ม ชาติวัฒน์ ปุณโณปถัมภ์
ประสานงาน นฤมล นพรัตน์
ผู้จัดพิมพ์ สถาบันอาศรมศิลป์

สถาบันอาศรมศิลป์
๙/๙ หมู่ ๕ ถนนพระราม ๒ ซอย ๓๓ แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๕๐
โทร. ๐๒ ๘๗๐-๗๕๑๒-๓ ต่อ ๑๓๙
โทรสาร ๐๒ ๘๗๐-๗๕๑๔
อีเมลล์ admin@arsomsilp.ac.th
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เขมานันท์ (โกวิท เอนกชัย)

ก่อนพสุธาปรากฏ. _ กรุงเทพฯ : สถาบันอาศรมศิลป์, ๒๕๕๑.

๑๙๖ หน้า.

๑. รวมภาพและคำกลอน. 1. ชื่อเรื่อง.

๒๕๕๔.๓๐๔

ISBN 974-92422-0-3

คำนำผู้จัดพิมพ์

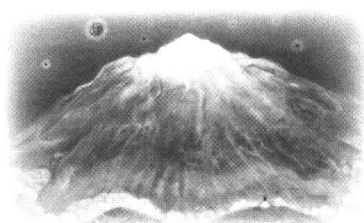
“ก่อน พสุธา ปรากฏ” เป็นผลงานภาพเขียนและบทกวีของท่านอาจารย์ โกวิท เขมานันตะ ซึ่งบางส่วนเคยตีพิมพ์มาแล้วในหนังสือ “ฟ้า ใ ก ล้ แ ผ่ น ดิ น ไ ก ล” เมื่อสิบกว่าปีก่อน ภาพส่วนใหญ่สเก็ตช์และวาดขึ้นในช่วงเวลาที่ท่านอาจารย์เดินทาง แรมรายคืนไปในสถานที่ต่างๆ ทั้งในเมืองไทย มาเลเซีย ยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย ส่วนงานเขียนของท่านอาจารย์นั้น นอกจากบทกวีแล้ว ยังมีบันทึกสั้นๆ ครั้งที่ท่าน อาจารย์ยังครองเพศภิกษุ อยู่ที่สำนักสงฆ์บ้านดง จังหวัดนครนายก

แม้งานภาพเขียนและบทกวีบางส่วนจะเคยตีพิมพ์มาครั้งหนึ่งแล้ว แต่ไม่ได้เผยแพร่ อย่างแพร่หลาย ดังนั้นทางสถาบันอาศรมศิลป์จึงมีความยินดีอย่างยิ่งที่ท่านอาจารย์ เขมานันตะ ได้อนุญาตให้มีการรวบรวมและเผยแพร่ผลงานภาพเขียน บทกวี บท บันทึกของท่านอาจารย์ขึ้นใหม่ การตีพิมพ์ครั้งนี้ได้มีการคัดสรรภาพที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อประสานกับบทกวีสั้น และลดขนาดหนังสือให้บางลง เพื่อให้เป็นเล่มกะทัดรัด เหมาะสมสอดคล้องกับทั้งรูปภาพ และเนื้อหา ภายในเล่ม

แม้การตีพิมพ์ครั้งก่อน เวลาจะล่วงผ่านไปถึงสิบปีเศษ แต่ภาพวาดทั้งหมด ก็ยังคงความเข้มข้นให้แก่ผู้ดู สำหรับชื่อ “ก่อน พสุธา ปรากฏ” นั้น ท่านอาจารย์เขมานันตะ ได้เคยขยายความให้ฟังว่า ก่อนแต่ทุกสิ่งจะปรากฏ แล้ว แบ่งแยกเป็นโลกและสวรรค์ มีความว่างเปล่าเป็นอยู่ และก่อนแต่เส้นสายสีสรรพจะ ปรากฏบนแผ่นกระดาษเปล่า ทุกอย่างถูกเนรมิตขึ้นด้วยพลังความรักและศรัทธาต่อ โลกธรรมชาติ ทั้งเป็นอิสระจากอามิส

ท่านอาจารย์เขมานันทะเคยกล่าวไว้ว่า “ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศของโบสถ์ที่ก่อเกิดศรัทธา ในกระท่อม ในทุ่งนา เกาะเปลี่ยวร้างกลางทะเล อารมณ์อาจหวังลึกถึงสิ่งประเสริฐ และการภาวนาก็เจริญงอกงามได้” ซึ่งทางสถาบันอาศรมศิลป์ก็มุ่งหวังว่า “ก่ อ น พ สุ ธ า ป ร า ก ฏ” อันงดงามเล่มนี้ จะโน้มนำใจผู้อ่านไปสู่หนทางอันประเสริฐ ผ่านวิถีของศิลปะ ศาสนธรรม และกวีนิพนธ์ที่ท่านอาจารย์เขมานันทะได้สร้างสรรค์งาน ทั้งยังแบ่งปันประสบการณ์อันมีค่า มอบไว้ให้กับโลกและอนุชนตลอดมา

สถาบันอาศรมศิลป์

คำนิยม

ก่อนอื่น ผมใคร่ขออนุญาตขอบคุณ ท่าน เข ม า นั น ะ ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งเป็นนักธรรมที่ผมมีความเคารพมาเป็นเวลาช้านาน ในการที่ท่านได้กรุณาให้เกียรติผมเขียนคำนิยมเกี่ยวกับผลงานในด้านศิลปะของท่านในโอกาสนี้

อนึ่ง เมื่อผมมีโอกาสสัมผัสกับผลงานชิ้นนี้เป็นครั้งแรกและได้พิจารณาแล้ว ทำให้นึกถึงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงลิขิตเอาไว้ว่า

ชนใดไม่มีดนตรีกาล ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก
อีกใครฟังดนตรีไม่เห็นเพราะ เขานั้นเหมาะคิดขบถปลุกภัย ๙

หลายคนอาจสงสัยถึงการที่ผมนำเอาศิลปะในการเขียนภาพลายเส้น ซึ่งท่าน เข ม า นั น ะ ได้แสดงออกในโอกาสนี้ มาเชื่อมโยงกันเข้ากับเรื่องดนตรี ผมคิดว่า “ดนตรี” ตามความหมายของผมนั้น มันลึกซึ้งเหนือกว่าเพียงการมองที่เครื่องดีด สี ตี เป่า รวมทั้งเสียงเพลงซึ่งเป็นผลจากการบรรเลงโดยเครื่องมือเหล่านั้น

เมื่อพูดถึงดนตรีในที่นี้ ผมเคยเขียนไว้ในที่ต่างๆ เป็นช่วงๆ มาแล้วว่า เป็นงานศิลปะในรูปแบบใดก็ตามที่เกิดจากจิตวิญญาณอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ โดยที่ไม่จำกัดอยู่แต่เพียงเครื่องดีด สี ตี เป่า เท่านั้น ส่วนความเพราะพริ้งที่แฝงอยู่ในเสียงดนตรีตามความหมายในที่นี้ ก็ไม่ใช่แต่เพียงเสียงที่เกิดจากการบรรเลงของเครื่องมือดังกล่าวเหล่านั้น หากแท้จริงแล้วมันก็คือภาษาจากใจของผู้ที่มีจิตวิญญาณแฝงอยู่ในผลงานด้านศิลปะ ที่ช่วยให้บุคคลใดก็ตามซึ่งมีรากฐานจิตใจเข้า

ถึงความจริงจากผลงานที่แสดงออกได้อย่างเป็นธรรมชาติ

แม้แต่ศิลปะในการดำเนินชีวิต ที่มีทั้งการผ่อนสั้นผ่อนยาว รวมทั้งมีความหนักเบาที่ อยู่ในวิถีการปฏิบัติท่ามกลางความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ และมีความสวยงามสด งดงามอยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคน มันก็เป็นสิ่งที่ผมมองเห็นว่า คือ การบรรเลง เพลงชีวิตได้อย่างสอดคล้องต้องกัน

เพราะฉะนั้น ผลงานในการเขียนภาพลายเส้นที่ท่าน เข มา นั น ะ ได้นำเสนอไว้ ณ โอกาสนี้ มันก็มีสัจธรรมที่ควรจะเห็นว่า เป็นการบรรเลงเพลงชีวิตจากรากฐานจิต ใจที่อิสระ ยิ่งไปกว่านั้นถ้ารากฐานจิตใจคนมีอิสระแล้วก็คงไม่มองว่า การดนตรีนั้น มันเป็นเพียงแค่การดีด สี ตี เป่า จากเครื่องมือที่เป็นวัตถุ

ผมนึกถึงครั้งหนึ่งในขณะที่ตัวเองไปเดินอยู่ในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ที่จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อไม่นานปีมานี้

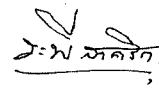
วันนั้น บังเอิญผมได้เข้าไปเยี่ยมบ้านครูสองคน ซึ่งเป็นสามีภรรยากัน โดย การนำของบุตรชายที่ชื่อว่า “ครูอ้อย” ซึ่งทำวิทยุชุมชนอยู่ในกระต๊อบมุง จากหลังเล็กๆ ในขณะที่ครูทั้งสองคนเกษียณอายุมาจากราชการใหม่ๆ ผมได้ไปขอ อนุญาตเข้าห้องน้ำที่บ้านหลังนี้ แต่ก็ไม่ปล่อยโอกาสในการเรียนรู้ให้มันผ่านไปเฉยๆ โดยที่สายตาได้สอดส่ายไปยังบริเวณข้างฝาของห้องในบ้านหลังนั้น

พลันสายตาก็มองไปเห็นภาพเขียนสีน้ำ ติดอยู่ข้างฝาหลายภาพ ผมได้หยุดยืนพิจารณาอยู่อย่างเงิบๆพักใหญ่ หลังจากเดินกลับออกมาแล้ว ก็ได้มีโอกาสพบกับครูทั้งสองคนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ผมได้ปรารภขึ้นว่า “คุณครูครับ ท่านมีน้ำใจงามมาก” ส่วนท่านเจ้าของบ้านก็หันมามองหน้าผม คล้ายจะถามว่าเหตุใดผมจึงปรารภออกมาเช่นนั้น

เหมือนจะรู้ใจกัน ผมรีบชี้แจงเสียก่อนว่า “เพราะคุณครูมีศิลปะอยู่ในจิตวิญญาณ” หลังจากผมได้กลับมามานที่กรุงเทพฯ แล้ว เราก็ได้เขียนจดหมายถึงกันเป็นช่วงๆ โดยผมเป็นฝ่ายเริ่มต้นขึ้นก่อน

หลังจากนั้นก็มีการจดหมายฉบับหนึ่ง ที่คุณครูผู้ชายได้เขียนมาถึงผม โดยมีความตอนหนึ่งว่า “ท่านอาจารย์มีศาสตร์ทุกสาขาอยู่ในหัวใจ” คำปรารภดังกล่าวมันถูกใจผมจริงๆ โดยที่เห็นว่าสิ่งที่คุณครูวิจารณ์ผมนั้น มันเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่ควรจะมีครบรอบรู้โดยรวม แทนที่จะมองเน้นไปที่จุดหนึ่งจุดใด เพราะหยั่งรู้ได้ถึงความจริงที่สานถึงเหตุถึงผลซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติ

เมื่อผมเขียนมาถึงจุดนี้ ก็ทำให้ต้องหวนกลับมานึกถึงผลงานของท่าน เ ข ม า นั้น น ท ะ ถ้าใครถามว่าผลงานของท่านในโอกาสนี้มันมีความหมายลึกซึ้งแค่ไหน สิ่งที่ผมนำเสนอมาแล้วทั้งหมด ถ้าใครอ่านแล้วเข้าใจได้ถึงความจริงลึกซึ้งแค่ไหน มันก็คือคำตอบที่สอดคล้องกันกับความหมายของสิ่งที่ท่าน เ ข ม า นั้น น ท ะ ได้เสนอเอาไว้ทั้งหมด

(ศาสตราจารย์ ระพี สาคริก)

ก่อนพสุธาปรากฏ

ทั้งหมดที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้า
คืออ้อมฟ้าโอบดินรับขวัญ

The whole is
The All embracing
Of Sky & Earth

12
การะรับผิดชอบและความเต็มใจ

ตอนนี้เห็นจะตกตีสี่ได้ อากาศหนาวมากแม้จะเพิ่งเริ่มฤดูหนาว ลมพัดอู๊ ผมไปที่ลำธารเพื่อล้างหน้า เดือนหงายแจ่มฟ้า มันเป็นความดีของมนุษย์ที่ได้ตื่นแต่เช้ามืดแล้วไม่ต้องลุกสืบลูกหลานทำอะไร แต่โดยทั่วไปชีวิตประจำวันของผู้คนได้จุดชิงสิ่งนี้ไปแทบทั้งหมด สิ่งที่เป็นการชื่นชมอย่างง่ายๆ ไม่ต้องลงทุนและชวนขาย จึงกลับกลายเป็นความยุ่งยาก ไม่อาจเป็นความชื่นชมที่ราบเรียบสม่ำเสมอได้ เพราะการต้องลงทุนและชวนขายในการแสวงหาหลักประกันอันมั่นคงด้วยอำนาจเงินหรือชื่อเสียงนั่นเองที่ทำให้เรากระทำผิดไปแทบทุกกาลสถาน

ขณะนี้ ผมได้ยินเสียงนกชนิดหนึ่ง ดูคล้ายจะเป็นตระกูลไทรเดก เห็นทีจะไม่ใช่ เพราะเสียงมันถี่เกินไปและไม่สม่ำเสมอด้วย เราไม่ค่อยรู้จักนกที่นี้นัก ผมจึงอุตริเรียกชื่อมันตามเสียงร้องว่า นกตวาดลม มันร้องตวาดลมอยู่ และมันร้องเมื่อมีลมพัด ยิ่งพัดจัดเสียงมันยิ่งถี่ ยังมีนกหัวสีขาวยาวตัวสีน้ำตาลขอบบินมาเป็นฝูง มันได้ชื่อว่านกช่างเถียง เพราะดูมันทุ่มเถียงกันดั่งลั่น ตัวใดร้องขึ้นตัวอื่นก็ร้องตาม เคยเรียกมันว่านกโหวกเหวอกอยู่พักหนึ่ง ใครๆก็ชอบใจชื่อนี้ นกบางตัวปากยาวแหลม มันมีไว้สำหรับดูดกินน้ำหวานจากดอกไม้ป่า มันคือนกกินปลี มันชอบมากินดอกกล้วยป่าท่าทางร่าเริง เสียงซิบๆคล้ายนกกระจิบ จับปลีกกล้วยมองเมียงรอบตัวแล้วยื่นปากเข้าไปดูดน้ำหวาน ถอนปากออกแล้วเมียงมองร้องซิบๆอยู่เช่นนั้น

มีนกที่ร้องต้อนรับรุ่งอรุณ มันร้องเสียงเล็กๆ ไฟเราะเหมือนเสียงขลุ่ย ดังติดต่อกันเป็นช่วงๆ ความปิติซาบซึ้งต่อชีวิตและการดำรงอยู่เกิดขึ้นเมื่อเราค้นพบเสียงไฟเราะเล็กๆในช่วงกาลอรุณรุ่งอันผุดผ่อง เสียงมันดังลือๆๆ หูของเราได้สัมผัสเสียงที่สุภาพและขยับขึ้นแข่งพร้อมกับแสงสีแดงอ่อนระบายนภาขอบฟ้าตะวันออก รุ่งอรุณเป็นการเริ่มใหม่เสมอ มากด้วยมนต์เสน่ห์ในความเป็นธรรมชาติ

รุ่งอรุณเป็นเวลาที่มืดดำ เป็นอมฤตกาล ผมค้นกับสิ่งนี้มาก เสี่ยงบริสุทธิ์ของรุ่งเช้า
นก และความหนาวจากหมอกน้ำค้าง และความมืดดำในสันติธรรม คือการสวดมนต์
อันแนบแน่น เราควรสวดมนต์ด้วยใจรักต่อสภาวะบริสุทธิ์ของธรรมชาติของชีวิต

เมื่อครุ่นที่ผมเดินไปวิกน้ำล้างหน้าที่ลำธารใกล้เชิงเขา เกิดความคิดว่า ความรับผิดชอบคืออะไรกันแน่ ความคิดนี้ก่อเกิดจากการได้อยู่ร่วมและกระทบกับหลายๆ
คน ซึ่งคิดว่าน่าจะเข้าใจผิดต่อคำว่ารับผิดชอบ เรามักจะแล่นเข้าไปรับภาระอัน
หนักอึ้งแล้วร่ำราน สูญสิ้นอิสระ และไม่อาจชื่นชมกับความงามของชีวิต ความรับผิดชอบ
เช่นนี้เป็นการสูญเสียโลกอันงดงามด้วย แบบกรับภารกิจเป็นการเสียสละ
ได้ผลงานแต่สูญเสียความสุข แต่การปล่อยใจให้ล่องลอยเพื่อผืนนั้นก็หาได้ลิ้มรส
ของความงามและอิสระไม่ เราควรจะถามต่อไปไม่ใช่หรือว่า “เราจะรับผิดชอบ
ด้วยอะไรและอย่างไร” ไม่ใช่เพียงแต่อยากรับผิดชอบ ซึ่งเท่ากับการเข้ารับภาระ
อย่างโง่เขลาเท่านั้น คำถามที่ว่านี้ตอบง่ายๆว่า ด้วยสติ และจัดการกับภาระด้วย
ปัญญา อย่าเสนอเข้ารับภาระด้วยความอยาก ซึ่งจะทำให้การจัดทำพบแต่ความผิด
พลาดและไร้ความสุข

รับผิดชอบต้องไม่ใช่ภาระ ถ้าเป็นก็เป็นอุปายแห่งการฝึกฝนสติ ไม่ใช่ภาระที่ทำให้
ขาดสติ หรือเป็นภาระที่มีไว้ทอดใจ ความอยากรับผิดชอบเป็นความมักอวด เป็น
ความทะยานอยากจะเลื่อนสถานะของตน แต่การปฏิเสธภาระที่ควรรับนั้นเป็นความ
อ่อนแอ และมีชีวิตที่ค่อนข้างเอาเปรียบ

นกเล็กๆของรุ่งอรุณกำลังส่งเสียง มันร้องต้อนรับแสงเรือเรือง เป็นความดีใน
ความไม่รับผิดชอบ สม่่าเสมอและไม่หวั่นไหว ไม่สะทกสะท้านต่อภาระใดๆ ชีวิตเป็น
หีบห่อสัมภาระอันมีทั้งสุขและทุกข์ความงามและความขัดแย้งชีวิตเป็นสิ่งหนักอึ้งเกิน
กว่าจะรับด้วยสิ่งอื่น จนกว่าจะใช้สติ ใช้ความสับสนแห่งสติสัมปชัญญะอันมีความ
รักและความงามเป็นเครื่องชูใจ ชีวิตก็ไม่หนักหนาอะไร ชีวิตเป็นสิ่งสุภาพที่เต็มไปด้วย
พลัง อ่อนโยนแต่เข้มข้น และด้วยความรัก-เครื่องชูชูใจ ภาระหนักจะเป็นสิ่งเบา
ความเต็มใจจะทำให้การรับผิดชอบบริบูรณ์ ไม่ว่าในความยากจนหรือมั่งมี ไม่ว่า
ยามถูกทอดทิ้ง ถูกละลืม ดูแคลน หรือถูกเยินยอ ใจที่เต็มก็อาจหาความสุขใสมนัส
ได้ในการดูแลเรื่องๆ ในตอนเช้า อืมใจเพียงได้เห็นน้ำค้าง ทำภารกิจได้โดยไม่รู้จักคำ
ว่าขยันหรือเกียจคร้าน หยุคหรือเร่งรีบ

15

นกเล็กๆของรุ่งอรุณ เป็นนกที่มีความสุขในการทำงาน สัมผัสความงามของแสงแห่ง
รุ่งสาง

๒ กันยายน ๒๕๒๑

ลับลวงแล้วตะวันขวัญ
ชลจันทร์แถมเยียมไพยมเรือง

The sun sets,
The full moon graces
Heaven.

ทางเดินบนเนินเขาเวลาบ่าย Hill Trek at Noon Time.
เขาสอยดาว จันทบุรี Khao Soi Daow, Chantaburi

สวนริมน้ำ Riverside Park.

นิวยอร์ก New York

ทิวาวารอาทิตย์ทองส่องโพยม
สวาทโสมรังสีราตรีสมัย

Love for each day and night
When the golden sun wanders
In the sky,
When the moon is bright.

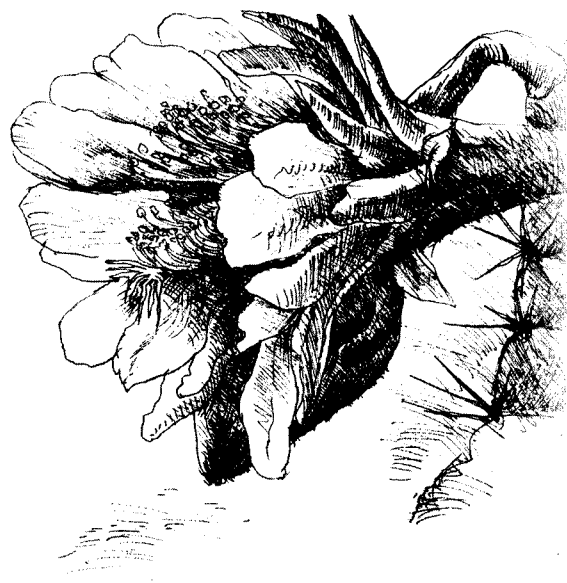

อายุชัยไร้สาระแสนดั่งแก่นฟ้า
เยาว์กว่าดินรินเชี่ยวเนกเกลียวน้ำ

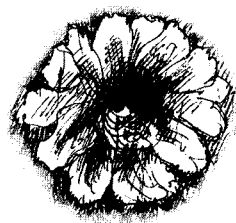
My age is as essence-less as the sky,
Younger than the earth,
Flowing rapidly as time stream.

กระท่อมและสวนลำไย Small Cottage and longan Garden.
 เขาสอยดาว จันทบุรี Khao Soi Doaw, Chantaburi

ดอกตะบองเพชร Cactus Flower.
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

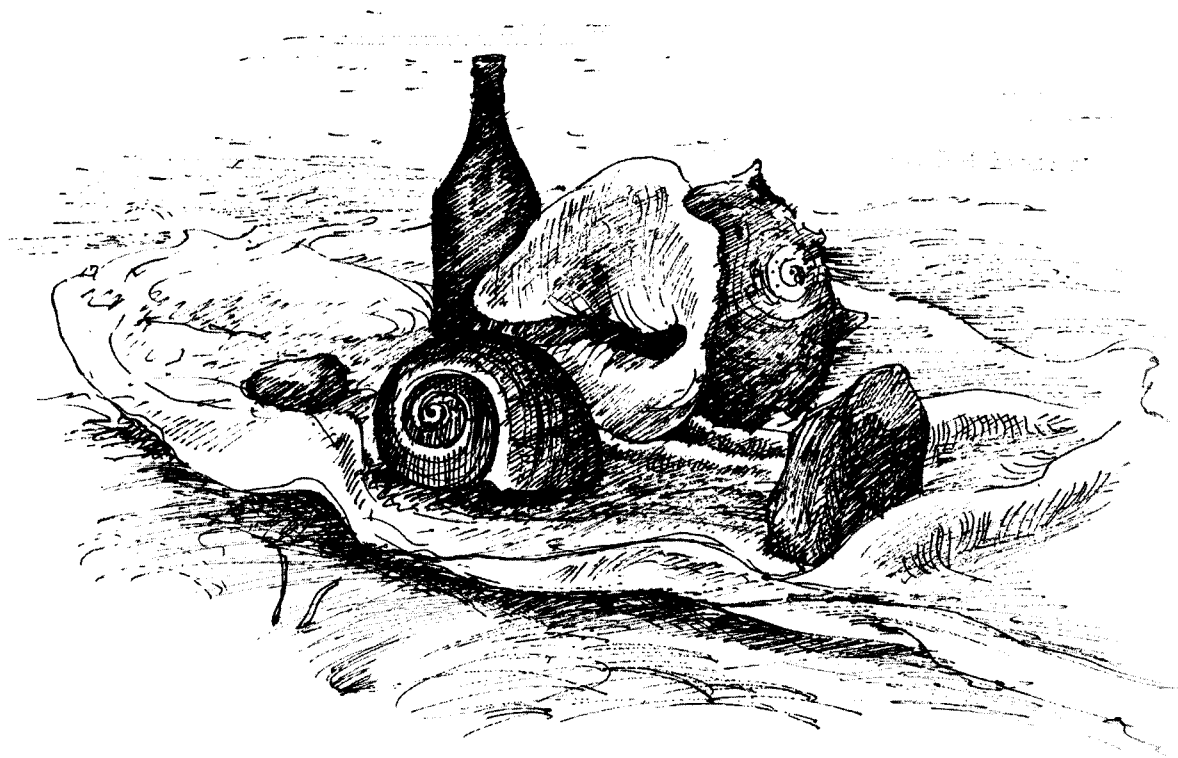
ล้นหว่างดวงจิตแยม
แฉล้มสุมาลย์บานกาพย์คำ

The wholesome mind
That flowers into
Words of truth.

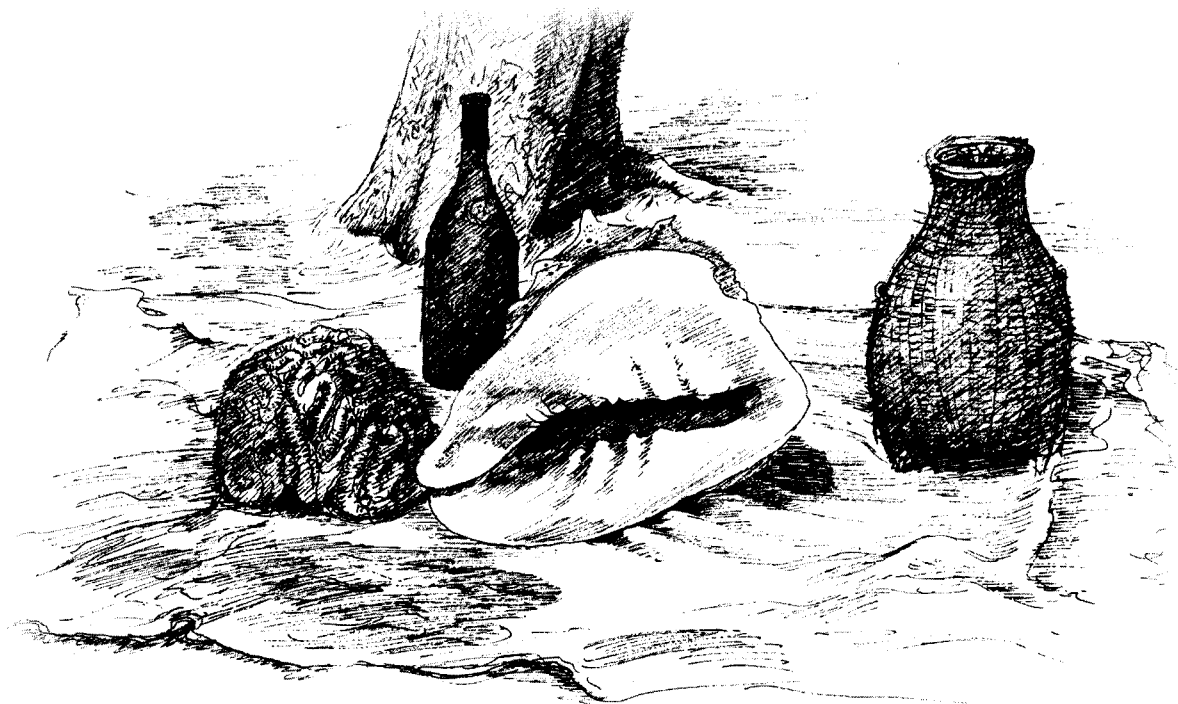

ก่อกกรรมสนองความปรารถนาคว้าไขว่
เผาไหม้ตนทุนร้อนระอุหล้า

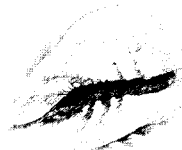
Storing tensions and conflicts in oneself,
The acts of desire and grasping
Create turmoils.

ของขวัญจากทะเล Gifts from the Sea.
อาศรมนาวีวัน สงขลา Navajiwon Ashrama, Songkhla

ของฝากจากทะเล Gifts from the Sea.
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

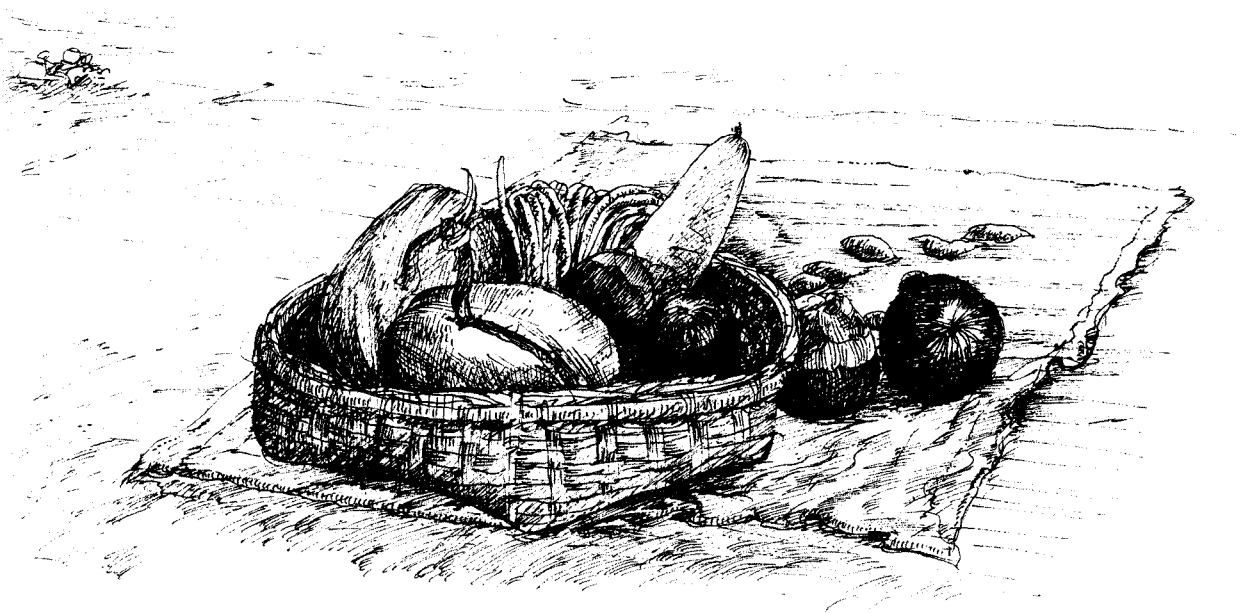
หญิงชายหมยมั่นเริงสวาท
ประมาทธรรมแล้วรักมักทุกข์

Those who expect love
And amorous pleasures.
If they miss the Dharma,
Their love will suffer.

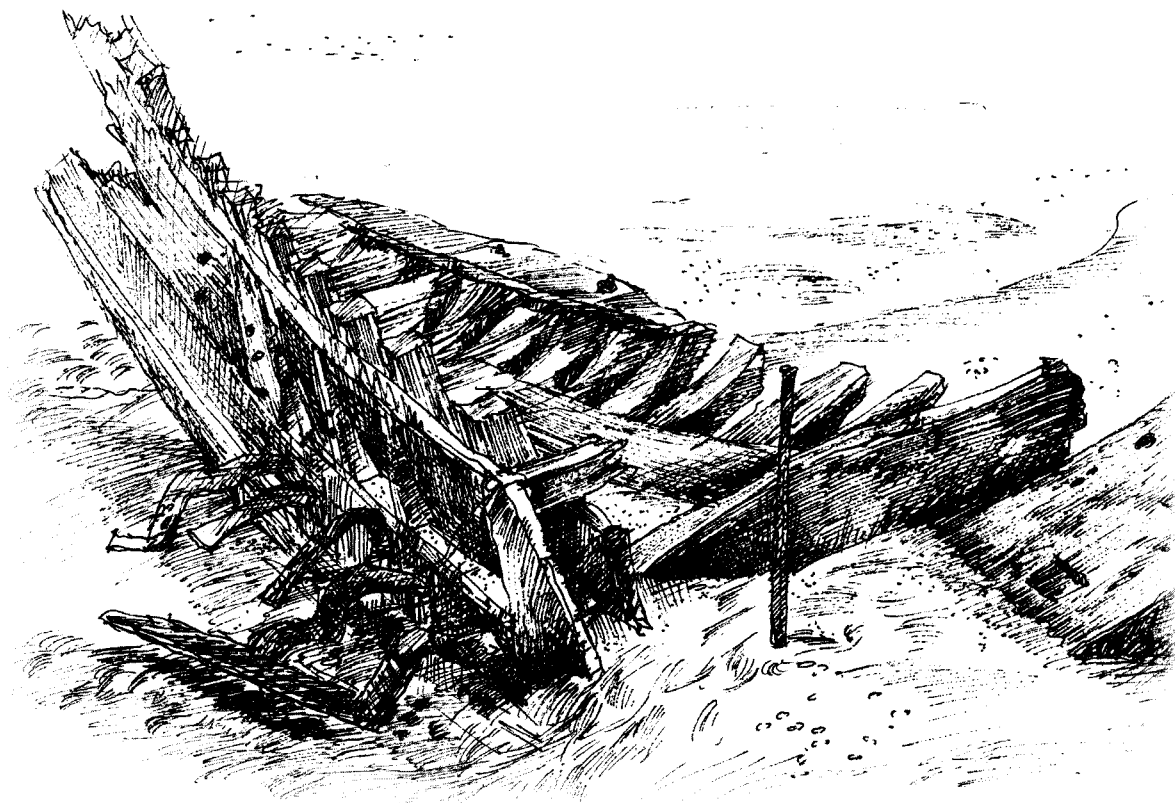

ช่วงชีวิตล้นลงไหลขวั่วแล้ว
เฟริศแพร่ทุกสถานพิมานทิพย์

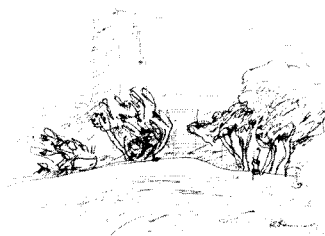
When delusion and grasping
Fled away,
One found oneself in heaven
Night and day.

ของฝากจากแผ่นดิน Gifts from the Earth.
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

ซากเรือบนสันดอนทราย Wreck on the Sand Bar
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

จะเรีงเล่นเป็นราชาฤยาจาก
ตกดีกละครเลึกก็ลาโรง

Whether a king or a beggar,
Once the play is over,
Again, the stage is empty,
The actors and the spectators gone.

จิตสนิทชีวิตดั่งน้ำค้างใส
 ผู้ใดลิ้มชิมน้ำอมฤต

Pure as the morning dew, Life is.
 Whoever tastes it once,
 Attains immortality.

น้ำดื่มในหม้อดิน Drinking Water in the Earthen Pot.
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

หลังกระท่อมอ่าวตะวันตก Behind the Western Bay Cottage.
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

ได้สมดุลทุกทางจึงว่างไว้
ตายตัวอยู่ในตัวชั่วชีวิต

Balanced in everyway,
The middle path is empty.
One is beyond birth and death.

สระน้ำหนึ่งนิรนามงมล้าอำไพ
คือดวงใจอันเจิดโพลมจันทร์

Bound-less and name-less pond,
Mind of the moon light sky.

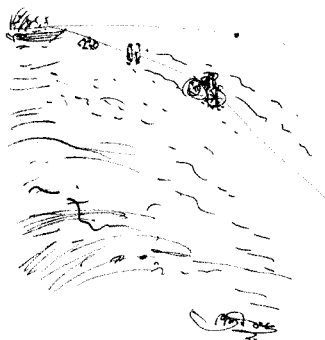

แคร่ใต้ร่มสน Seat under the Pine Shadow.
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

ดงตาลฝั่งบก Palm Trees on the Main Land.

สงขลา Songkhla

สิ้นกระแสนั้นหมอกไปนอกเรื่อง
เห็นเมืองปลอดมลทินดินฟ้าหอม

At the end of the cloudy path
Lies the non-polluted city.
The fragrant earth,
The clear sky.

ทุกสิ่งคือธรรม

จวนเที่ยงวันนี้แดดจ้า อากาศร้อนจัด แต่ปายังเขียว ยิ่งเพิ่มความชุ่มเย็นเมื่อเราเดินฝ่าแดดในช่วงเช้ามาเหนื่อยๆ แล้วลงจุ่มตัว วิกน้ำลูปไลต์ตัว ไม่มีพิธีรีตองใดๆ จิตใจเล่นเข้าสู่ความไม่รู้สิ้นสุด ไม่ใช่จินตนาการต่อความไม่รู้สิ้นสุด แต่เป็นภาวะไม่สิ้นสุดหรือไร้ขอบเขตอยู่กับปัจจุบันขณะ อยู่กับสายน้ำและป่าพงอ้อพงแซมนี้เอง

เมื่อใจของเราเล่นไปในความคิดนึก จนมาถึงขณะหนึ่ง มันได้วกย้อนมาพักพ่อนอยู่กับสิ่งที่มันเคยมี พลันพบความยิ่งใหญ่ของความเป็นธรรมดา ไม่ใช่ด้วยความหลักแหลมของตรรกวิธี หรือเพิ่มพูนสัญลักษณ์ในการดูโลกและชีวิต ไม่ต้องมีพิธีหรือยึดติดอยู่กับสิ่งใด นอกจากความรู้สึกตัวเฉยๆ

ด้วยการเฝ้าดูชื่อๆ ต่อทุกสิ่งที่เห็นได้ด้วยตา จะทำให้เรามีชีวิตดีขึ้น เพราะเมื่อตาได้เห็นโดยตรง ใจก็ชื่อแล้ว ใจสิ้นวิพากษ์ และมันได้มองผ่านดวงตา ประสบทุกสิ่งที่ดำรงอยู่ภายใต้แสงโคมแห่งความรู้ตัว เหมือนหยดน้ำหนึ่งกับห้วงน้ำ ชีวิตและโลกเป็นสิ่งเดียวกัน แสงสว่างแห่งความเข้าใจได้ทำให้สิ้นสุดการเสาะสายไปมากเรื่องมากสิ่ง นอกเหนือจากความรู้ตัวแล้วไม่มีอะไร

หากเราเห็นโลกแห่งความงามบริสุทธิ์อยู่อย่างปรกติ ณ ที่ที่เราค้นพบการดำรงอยู่ในขณะหนึ่งได้ ดุลอันนั้นจะฟื้นรำลึกถึงความเป็นนิรันดร์โดยไม่ผ่านทางสัญลักษณ์มโนภาพ หรือคำหนึ่งคำนวณเอาตามสัญลักษณ์ใดๆ

เราควรรักษาจิตให้อิสระอยู่เสมอ ไม่ปล่อยให้จิตต้องขึ้นกับความคิดอันมากมาย ล้วนเป็นการยึดถือในความรัก หลงใหล คลั่งไคล้ต่อบุคคล หรือความดีจำเพาะแบบ

ไม่ทรมานทรมานด้วยความอยากได้วัตถุหรือฐานะทางสังคม เข้าสู่การดำรงอยู่ที่แท้จริง
ตรงๆ ชื่อๆ ธรรมะก็คือธรรมะ มันไม่ใช่สิ่งที่นำมายกตนหรือนำมาข่มผู้อื่น
มันจะยังเป็น ตัวฉัน ผู้แบกธรรมะไว้ แล้วต้องเวียนว่ายในโลกแห่งการแก่งแย่ง
แข่งดี ธรรมะคือธรรมดา เมื่อธรรมะคือธรรมดานั้นย่อมหมายถึง ไม่มีการยึดถือ
มาเป็นตัวตนหรือฐานะของเรา คือ เรา ไม่มีอยู่ในธรรมะ ธรรมะแท้ก็ไม่เกี่ยวกับเรา
ธรรมะคือสภาพเป็นเองของธรรมชาติ หากเราต้องการธรรมะเช่นใด เราก็ก้าวถึง
ธรรมะนั้นแล้ว บุคคลเพียงอยู่ในธรรมะระดับใดก็เข้าถึงได้ตามภูมิธรรมนั้นๆ

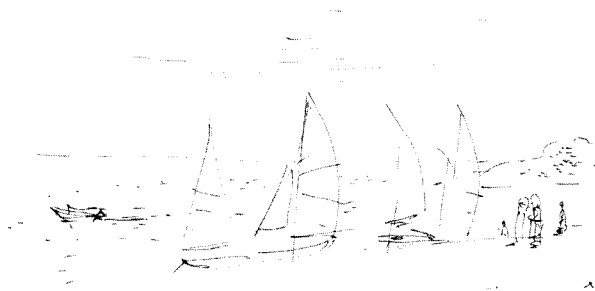
แสงแดด สะท้อนประกายทองอยู่ที่ปลายใบหญ้าคา เห็นร่มเงาของพุ่มไม้
ทุกสิ่งประสาน เนืองต่อกัน ไม่แยกจากกัน ไม่เหมือนกัน เสียงทั้งหมด
ความรู้สึกทั้งหมด ทุกสิ่งเป็นอยู่แล้วตั้งแต่ไหนแต่ไรมา คือ ธรรม “ทุกสิ่งคือธรรม”
นี่ก็กักอยู่ในใจที่สงบเงียบ สันวิพากษ์วิจารณ์ การมักวิพากษ์วิจารณ์ปรุงแต่งความ
คิด เป็นการทะเลาะเบาะแว้ง สับสนอยู่ในตัวเอง

๔ กันยายน ๒๕๒๑

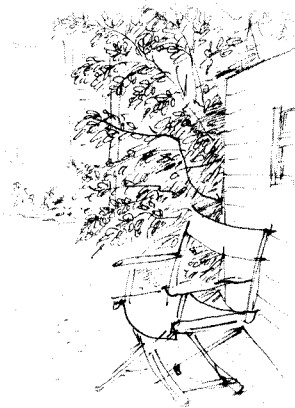
ริมทางเดิน Chin Ching Path Beside Chin Ching Path.
นิวยอร์ก New York

45

แม่น้ำเหมือนมีดมนไรรักษา
เพียงสว่างกลางกมลดลัทธิธรรม

In the dark of the great loss,
By the heart light one reaches
The Dharma Shelter.

เพียงสัมผัสผ่านแผ่ว

เฉยแล้วแจ้งจิตอิสระ

Seeing the pure touch,
One feels wholly liberated.

แก่งจิ้นริมตระพัง Chuang Yen Monastery.
นิวยอร์ก New York

Rhema

พุ่มแอปเปิล

Group of Apple Trees.

วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์

Wat Buddhadharma, Chicago, Illinois

49

สละผลได้, ไม่ทิ้งมรรค
กว่าประจักษ์ทุกอย่างว่างไว้

Give up results, follow the way
Till the way and the walker are no more.

ถึงไม่ลุ่มความเป็นเลิศเจิดจรัส
เพียงใจสัจดเลื่องเปี่ยมพรสุข

Through we have not reached our highest aspiration,
Humble awe and not-striving
Bring their own blessing of peace.

ต้นแอปเปิล Apple Tree.

วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wat Buddhadharma, Chicago, Illinois

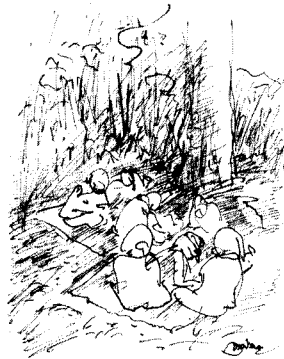

กลางฤดูหนาว Mid Winter.
 วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wat Buddhadharm, Chicago, Illinois

แม่เมฆครีมีเคล้าลมหวนครวญคราง
แสงสว่างคงส่องหล้าฟ้ายังใส

The clouds are dark and the wind is crying.
Yet, the whole sky is shining.

ลมให้ลเมฆวิเวกฟ้าส่ง่ายศ
แดดใสสอดส่องระยับจับยอดไม้

The grandeur of wind-moved clouds in the open sky,
As fresh sunlight touches shimmering leaves.

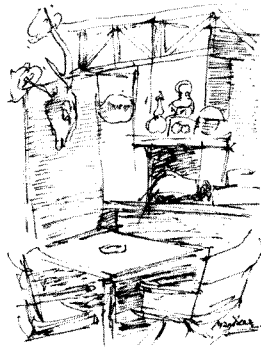

55

กลางฤดูหนาว Mid Winter.
 วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wat Buddhadharma, Chicago, Illinois

โบสถ์ริมแม่น้ำ Riverside Cathedral.
นิวยอร์ก New York

57

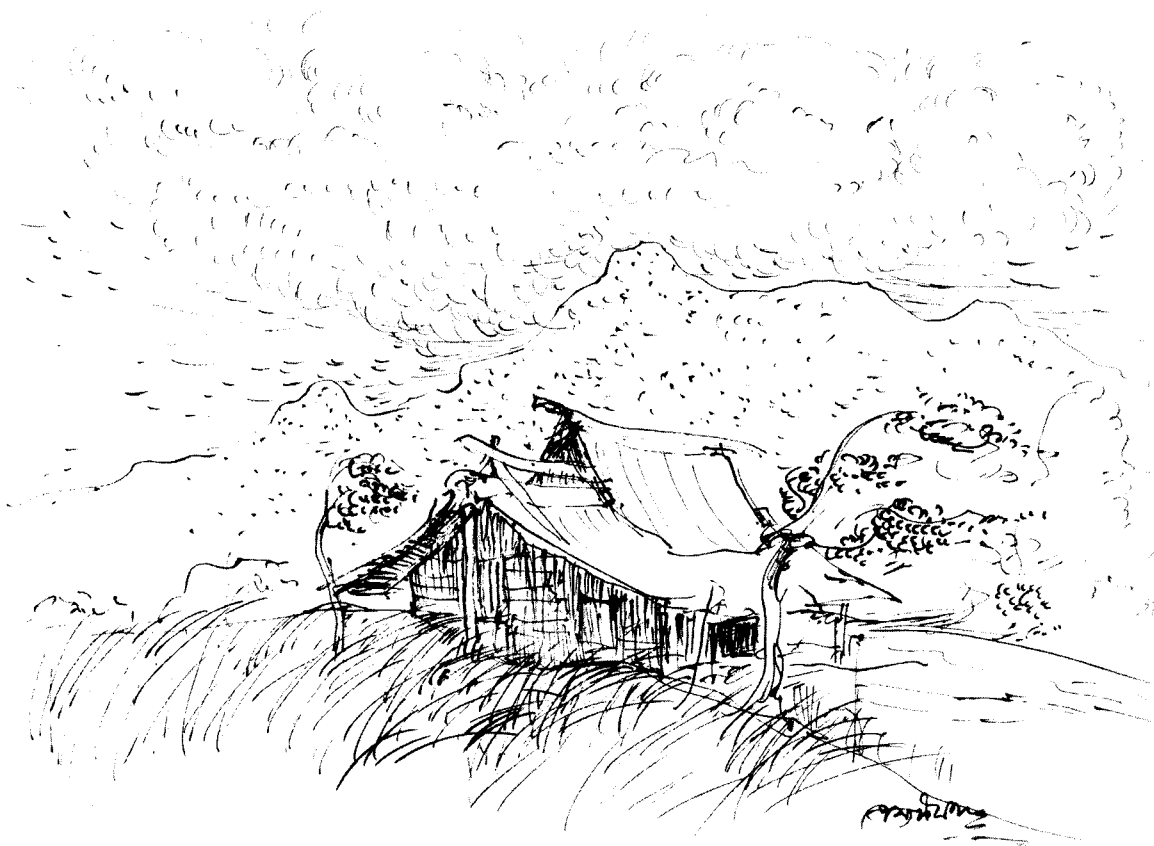
โบสถ์ทะมึนยืนติดฝั่ง, ระฆังย่า
แต่สายน้ำสัมผัสซึ่งถึงสองฟาก

The enormous Cathedral is planted on one bank of the river,
But one's heart rings
'See, the running stream touches both!'

เศวตฉัตรเก้าชั้นกันกางแสง
หากใจแห่งจกกันด้วยอันใด?

The nine-rieted royal umbrella
Might protect one from sunburn,
But what may protect one from a heart on fire?

59

กระท่อมบนเนินเขา Bamboo Cottage on the Hilltop.
เขาสอยดาว จันทบุรี Khao Soi Daow, Chantaburi

กลางฤดูหนาว Mid Winter.
วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wai Buddhadharma, Chicago, Illinois

คราแม่ธรณีคลี่ผ้าหิมะคลุม
โอบอุ้มทุกสิ่งไว้ในอ้อมอก

When Mother Earth unfolds her snowy blanket,
She draws all things to sleep at her breast.

มัวคิดเห็นชีวิตเป็นแค่ส่วนเลี้ยว

พริบตาเดียวเห็นคิดชีวิตเต็ม

Lack of the total awareness,

One is a part of thought.

When one sees thought,

At once, one feels whole.

ป่าหลังอารามจวงเหียน The Forest Behind Chuang Yen Monastery.
นิวยอร์ก New York

ทางเดิน Chin Ching Path Chin Ching Pathl.
อารามจงเหียน, นิวยอร์ก Chuang Yen Monastery, New York

อย่าสับสนกับหนทางคิดหมองม่น
เพราะหนทางคือขณะจิตที่คิดนั้น

Be not confused with the way,
Since the way is the awareness
Of the mind that thinks.

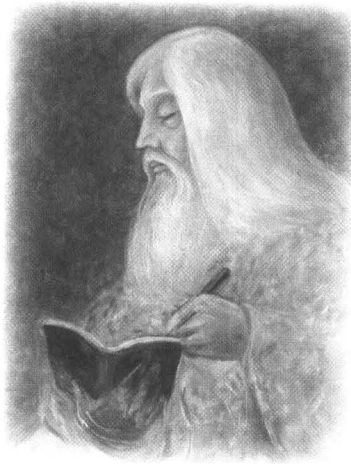

ไม่ต้องมีมากสิ่งดอกมิ่งมิตร
เพียงมีจิตพิศวาสก็พอแล้ว

Nothing much is needed
But the heart that Loves.

ดงสนและต้นโพธิ์ทะเล Pine and Sea Bodhi.
หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

เย็นนี้ ไกล่มีด ผมเดินลงจากภูเขา มีความเจ็บในโสตประสาทแผ่กว้างถึงจน
เสียงฝีเท้าอย่างลงบนใบไม้แห้งดังสวบๆ เป็นจังหวะชัดเจน ประสานกับลมหายใจที่
เนิ่นนราบเรียบ จังหวะร้องสองข้างทาง บางตัวต้องเจ็บลงเพราะเสียงย่ำใบไม้

พระจันทร์เต็มดวงส่องแสงประกายเหลือร่องรอยๆ ในท้องฟ้าสีหม่น ยังมีเมฆอยู่บ้าง
ผ่านทุ่งหญ้าคาที่พวกเราหมายกันว่าจะทำไร่ข้าวโพด คงจะเป็นปีหน้า เสียงธาร
น้ำตกยังคงดังอยู่ น้ำยังไม่ถึงกับงวดแห้ง แม้จะน้อยลงมาก ฝนไม่ตกมา ๓-๔ วัน
นับแต่ย่างเข้าฤดูหนาวนี้แล้ว ตอนนี้อากาศเริ่มเย็นลงอย่างรวดเร็ว บริเวณ ไกล่ภูเขา
และป่าใหญ่เป็นเช่นนี้เอง

๔ กันยายน ๒๕๒๑

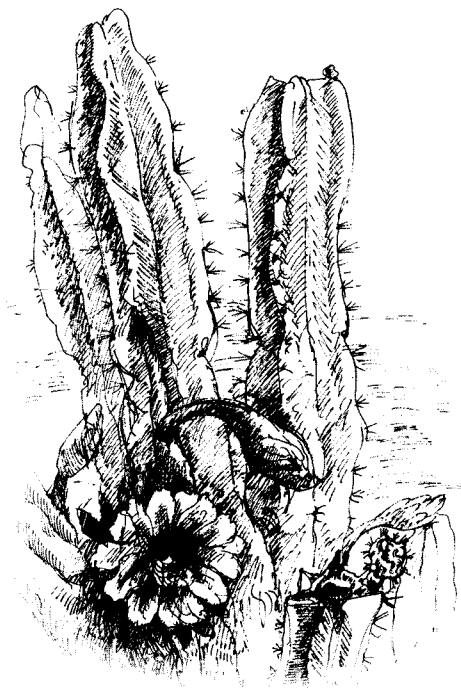

เห็นลมรื้อนล้อตองรีว
ปลิวใจไปเวียงวิเวกแล้ว

Seeing the banana leaves playing
With the wind,
My mind is set forth
In the eternal Now.

ที่หาดตะวันรอน At Tawanron Beach.
 บางสะเหร่, ชลบุรี Bang Sareh, Choburi

ตะบองเพชร Cactus.

หาดทรายแก้ว สงขลา Haad Sai Keow, Songkhla

ฟ้าสวรรค์ประสิทธิ์วันคืนค่า
จ่ากาพย์แก้วเบิกกลีบกมลใส

Unfolding the petals of the heart flower,
Offer the ode nectar to those that feels.

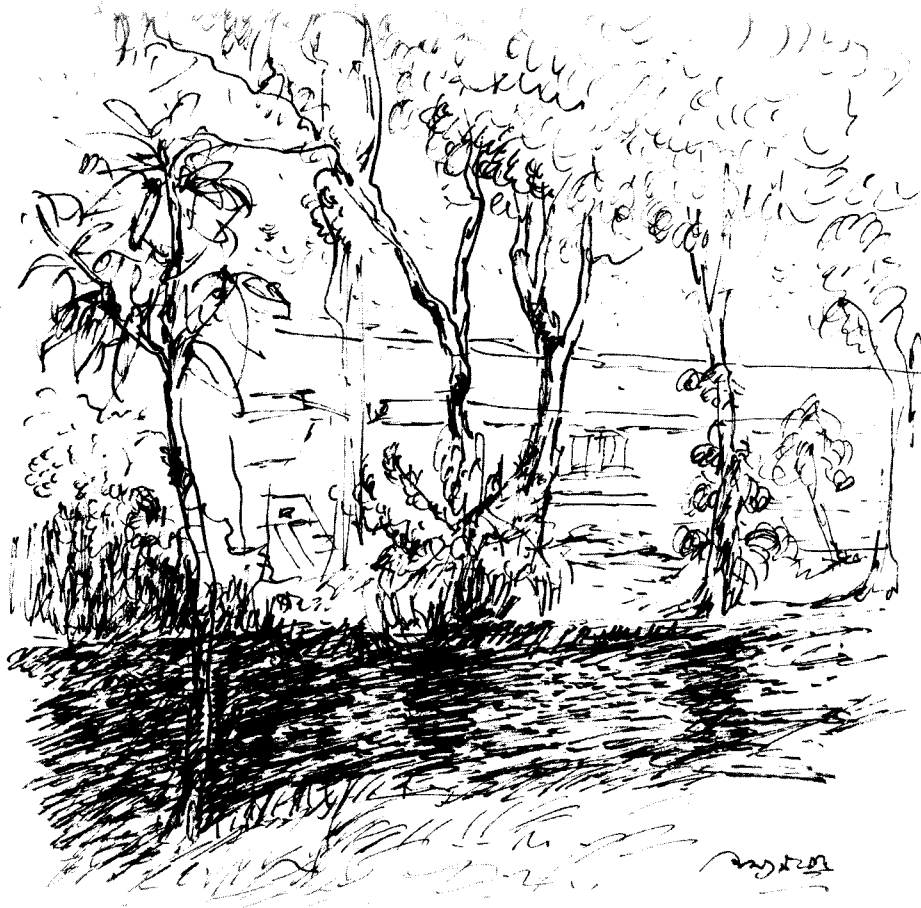

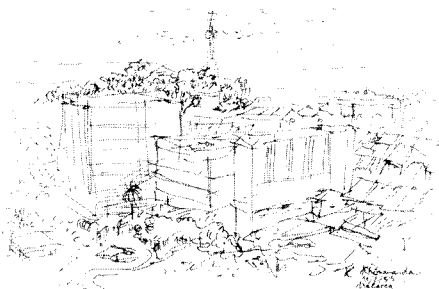
คิดเหยิงยู่ถึงวันพรุ่งดวงจิตเพริด
 พะวงหลังบังความเกิดขณะนั้น

Mind strays into the future and the past
 Of one's thought;
 Hence, one ignores the birth and death
 Of the moment.

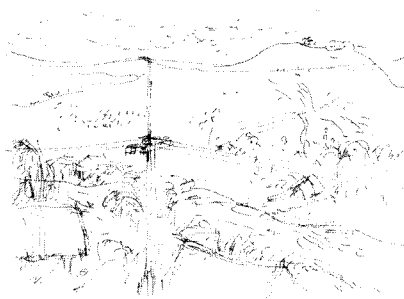
ดอยนางแล Doi Nang Lae.
เชียงราย Chiang Rai

แล้วฤดูหนาวยาวนานก็ผ่านพ้น
หนสุขทุกข์ราตรีก็เท่านั้น

The long long wintertime will pass.
Happiness and sorrow are likewise.

มัวไขว่คว้าหาความหมายตายความจริง
ไม่รู้ยิ่งต่ออาการผ่านพ้นแล้ว

Conceptualising the truth,
One knows not the immediate touch.

หลิว Willow.

อาศรมนาฬิกัน สงขลา Navajiwana Ashrama, Songkhla

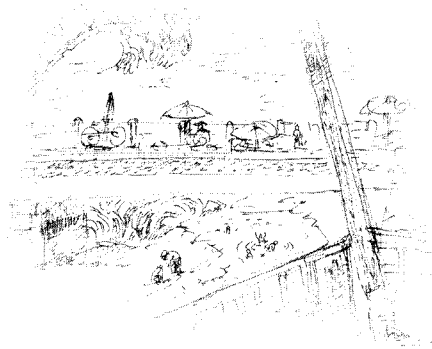

โค่นตาล Palm Tree.
 อาศรมนาชีวัน สงขลา Navajiwān Ashrama, Songkhla

คืนแรมฟ้าแจ่มใสดาวรายเรียง
หมางเมืองรักน้ำใจของไม้มีง

Starry night,
Retiring from the crazy town,
The noble silence,
The noble forest.

คืนค่าน้ำค้างพร่างพราย
ดาวกระจายเกลื่อนโพนม

Thousands of dewdrops
At night,
Thousands of stars,
So bright.

โรงเรียนมาจากและต้นทองหลาง Bamboo House and Coral Tree.
อำเภอวังน้อย ชลบุรี Ao Tawanron, Choburi

ใต้ต้นมะม่วงหิมพานต์ (หัวครก)

Under the Cashew Tree.

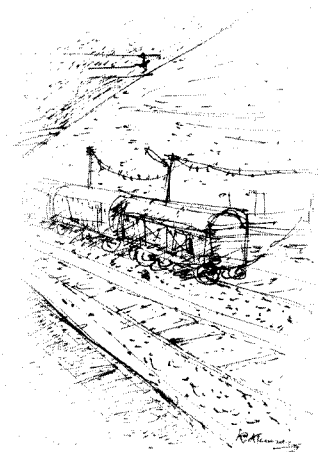
อาศรมนาวีวัน สงขลา

Navajiwana Ashrama, Songkhla

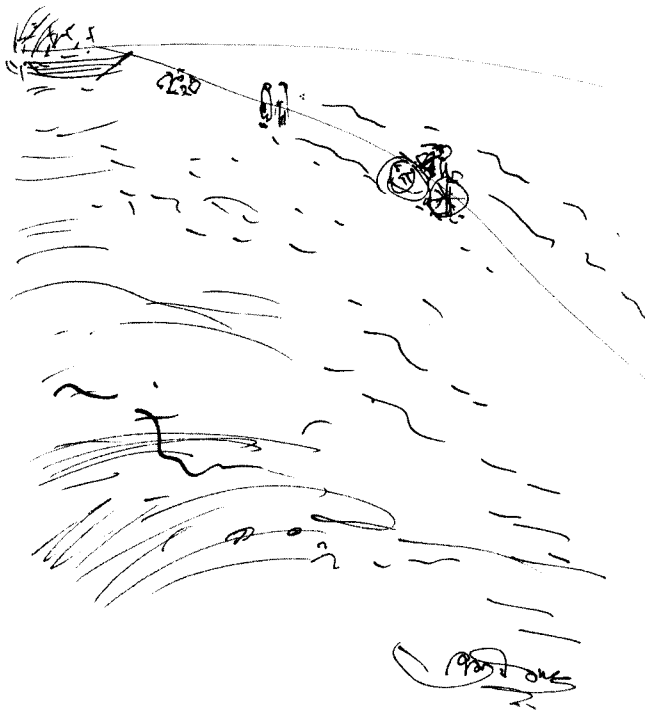
หนทางว่างไพรไร้รอย
นกน้อยคำนี้จักนอนไหน

In this trace-less jungle,
Where can you find,
Your to-night nest.
O, little bird!

ณ ที่ฟ้าพสุธามาสัมผัสสมันต์หนึ่ง
 หวานน้ำผึ้งซึ่งน้ำคำธรรมเหนือถ้อย

When the meeting of heaven and earth
 Happens to one's heart,
 Sweet as honey.
 Beyond words is Dharma.

หาดทรายบ้ายคล้อย Afternoon Beach.
 อาศรมนาชีวัน สงขลา Navajiwon Ashrama, Songkhla

กระท่อมในดงเสม็ด Milk Wood Cottage.
อาศรมนาชีวัน สงขลา Navajiwon Ashrama, Songkhla

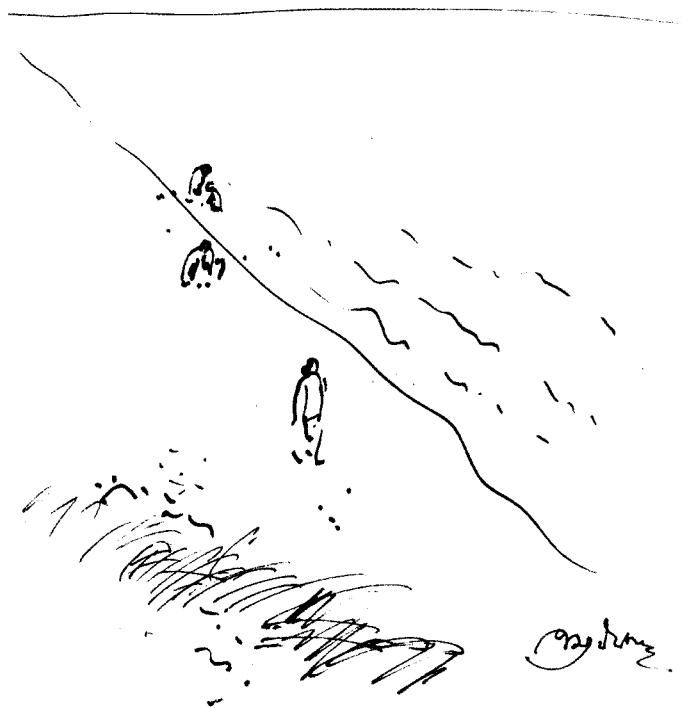
แสงเพ็ญสรพงป่าแก้ว
จกรมแล้วล้างเท้าก่อนเข้านอน

The moonlight hut;
One walks to and fro,
Then washes his feet,
Goes into the hut,
And lies down to sleep.

อยากจะเอ่ยเพียงคำสักคำหนึ่ง
แต่รู้สึกวกซึ่งเกินที่ถ้อย

One feels like saying
A word for all,
But that's indeed,
The 'Beyond'.

เดินจกรทรายหาดในเวลาเย็น

Evening Walk on the Beach.

อาศรมนวชีวัน สงขลา

Navajiwana Ashrama, Songkhla

ค ว ว ม ง ม

วันนี้แดดจ้า ท้องฟ้าเป็นสีคราม น้ำในลำธารเริ่มไหลช้า และหินท้องลำธารเริ่มโผล่ให้เห็น

ที่อาศรม อากาศตอนเที่ยงร้อน แม้จะเริ่มย่างเข้าฤดูหนาว แต่ความหนาวเริ่มมีตอนใกล้รุ่ง ซึ่งตามปกติในหุบเขานั้นก็หนาวอยู่แล้วเป็นธรรมดา นกเพิ่มมากขึ้น บางพันธุ์หายเจียบไปตลอดหน้าฝน เพิ่งกลับมาได้ยี่สิบใหม่

มีเหยี่ยวร่อนอยู่บนท้องฟ้า ในหุบเขา ดอกแสมและเลาขาวโพลนกลางแสงแดด เกือบจะไม่ต้องบอกว่า มันงามอย่างไร มันไม่มีคำพูด เป็นความดีมีค่ายิ่งกว่าความจำ แต่เป็นการดำรงอยู่จากส่วนลึกแต่เปิดเผยออกมาทั้งหมด

๑๓

การจัดสวนตกแต่งในหลายๆ ปีแห่งประสบการณ์ ไม่ว่าสวนป่าหรือในบ้าน ในการวาด ในการฟังดนตรี เรามักจะพยายามเป็นผู้มีรสนิยม เรามักเป็นผู้แสดง จึงห่างไกลจากความหมายของการดำรงอยู่ของชีวิตทั้งหมด

หลายปีก่อน ผมไปอยู่รยากับคณะของภรรยาทูต ในฐานะผู้แนะนำศิลปะ ผมชี้ให้ดูภาพจิตรกรรมฝาผนังว่ามันงามวิจิตรน่าประทับใจอย่างไร เธอร้องอุทาน งาม งาม แต่ผมทราบ أنهاเสแสร้งมีรสนิยมเท่านั้น เธอไม่ได้มีความชื่นชมกลมกลืน วิญญาณของเธอยังเร่าร้อนออกแบบให้ตัวเอง ยังร่ำรอนด้วยการแบกตัวตนผู้เป็นภรรยาทูต อันต้องวางตัวและท่าทางของผู้ที่อยู่ตลอดและลืมนั่นไม่ได้

บางที เมื่อเราดูงานจิตรกรรม เรามีความชื่นชมบ้าง แต่มันช่างฉาบฉวยด้วยอารมณ์
อันหยาบเลี้ยวส่วนใหญ่

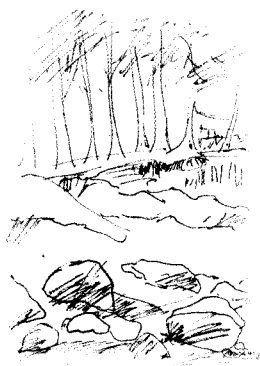
ไม่มีความพยายามในการเข้าสู่ความงาม ความงามไม่มีมรรค ยิ่งพยายามหนักในการ
ดูดอกไม้ป่าให้งามกลับเป็นการขับไล่ไสส่งมัน

การเห็นความงามเป็นเรื่องของวาระจิตที่ลื่นซัดแย่ง ใจก็เปิดเผยถึง สุภธาตุ - ธาตุงาม
(โสภณเจตสิก) มันคือความรักและพร

ความงามจากใจ ไม่เกี่ยวพันกับทฤษฎีศิลปะ หรือวิวัฒนาการศิลปะใดๆเลย คุณไม่
ต้องรู้ยุคสมัยของศิลปะ ไม่ต้องรู้ถึงงานชิ้นเยี่ยมของศิลปินคนใดเลย สิ่งเหล่านั้นเป็น
เครื่องแสดงออกถึงการค้นหาทดลอง มันมิใช่คำตอบ แต่เป็นคำถาม เป็นการต่อสู้
และยังมิใช่ความชื่นชมกลมกลืน

สีอันอันมากมาย รูปลักษณ์ และการตกลงใจอันอาศัยความเจตจำนงในการแสดง
ออกถึงความสัมพันธ์ของสี แสง เงา ย่อมแสดงถึงความพยายามอันหนักหน่วง
ของศิลปิน แล้วชื่นชมมันหลังจากความเหน็ดเหนื่อย แล้วสรรหาเรื่อยไป วิญญาน
ไม่ได้เขาร่องรอยในความเป็นนิรันดร์ ความชื่นชมเช่นนั้นยังฉาบฉวยผิวเผิน
ไม่ใช่ความเป็นทั้งหมด

หมอกปรารถนามาหุ้มคลุมดวงจิต
แสงประสิทธิ์สว่างส่องแผ้วแผ้วแล้ว

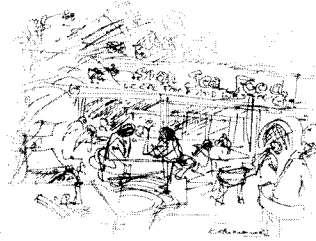
The clouds of passion
Take over the mind.
Knows this, and
The gentle light shines.

เกี่ยวข้าวเฝ้าดูใจ Work 'n Watch.
อาศรมนาชชีวัน สงขลา Navajiwana Ashrama, Songkhla

ข้างทาง Beside the Highway.

เพนดูลัมความคิดติดเพลลา, อ้า! แกว่งกวัด
ตราชูหนึ่งรู้สัจเห็นือกาลวังคันั้น

Moving to and fro, the pendulum
Of the mind.
In equilibrium one is aware of things.
Beyond time.

เพื่อนฝูงยงหงส์สูงส่งง่าคักดี
 ส่วนตัวข้าสมัครรักสภาพไว้

All friends of mind have found
 Their fame and position,
 The swans are they.
 Set sail in the ocean of emptiness
 Myself.

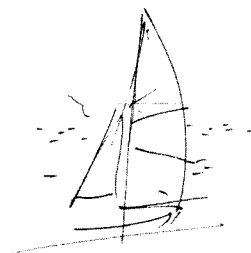

เก้าอี้เปล่า Empty Seat.
หาดใหญ่ Hoad Yai

หาดทรายและขอบฟ้า
หาดปาล์มบีช ปีนัง

Beach and the Horizon.
Palm Beach Bay, Penang

103

มองไม่เห็นเป็นเนื้อหาอะไรอื่น
ฉันทื่นตามาเห็นเป็นฟ้าใหม่

Nothing else but the whole.
Doesn't one feel the ever new sky?

นับอนันตย์นัยนาฟ้า-ดาราระยิบ
กะพริบเพรียกให้สำเนียงกลิ้งไถ่

Uncountable eyes of the sky, stars,
What message are they twinkling.

105

เล่นน้ำ Bathe.
หาดปาล์มบีช ปีนัง Palm Beach Bay, Penang

106

เมื่อน้ำลง Ebbtide Hours.
อ่าวตะวันรอน ชลบุรี Ao Tawanron, Choburi

107

ต่อดินฟ้ามาสัมผัสซึ่งถึงดวงจิต
เรือชีวิตลุล่วงแดนผู้ตื่น

When the sky and earth touch
One's heart.

The boat of life comes ashore
In the realm of awakening

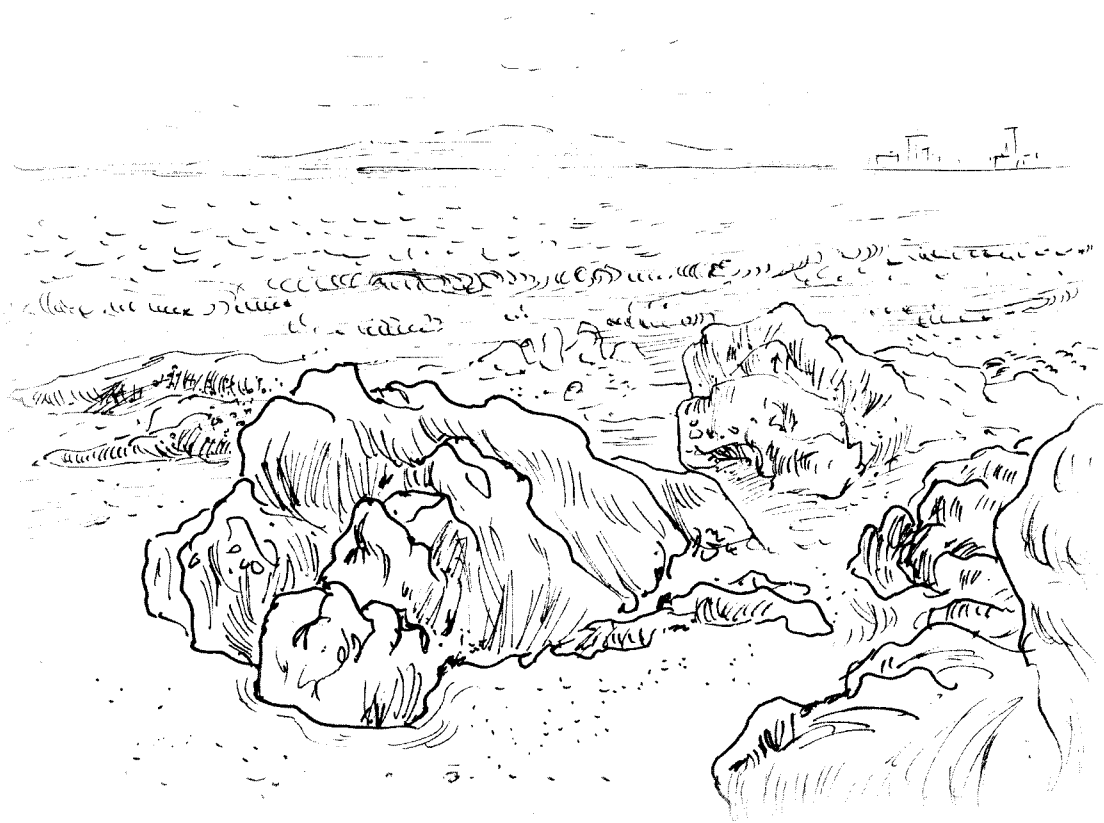
นาวาชีวิตชิดคลื่นเขียวทะเล
ร้อนเรไรรู้ฝั่งพะนอหมาย

The boat of life is, finally,
Intimate with the stormy sea.
Ignoring the waiting shore.
One loves the endless tour.

109

ทะเลเวลาใกล้พลบ Sea at Dusk.
อ่าวตะวันรอน ชลบุรี Ao Tawanron, Choburi

เมื่อน้ำลง Ebbtide Hours.

อ่าวตะวันรอน ชลบุรี Ao Tawanron, Choburi

หยาดน้ำหนึ่งหยั่งซึ่งสมุทรทว
ล่งชาติชั้นสู่มหรณพมรรคา

A drop of water loses
Itself in the vast ocean.

ต้นไม้, พุ่มหญ้า, ป่าไผ่ Trees, Meadow and Bamboo Forest.
 เขาสอยดาว จันทบุรี Khao Soidaow, Chantaburi

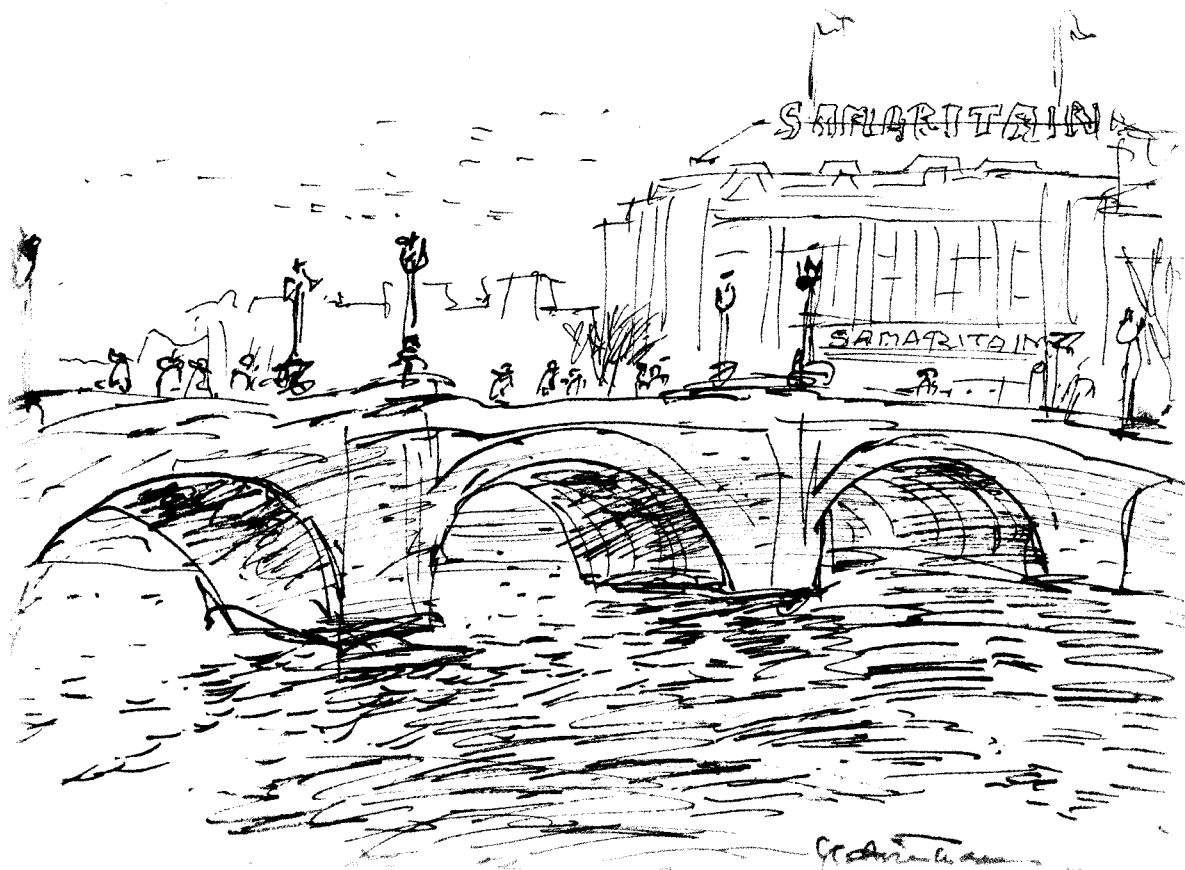
ทิวทุ่งรุ่งเรืองด้วยแสงทิพย์
แลลิบทะเลทองของทุ่งหญ้า

Glorious is the meadow,
The golden sea of grass.

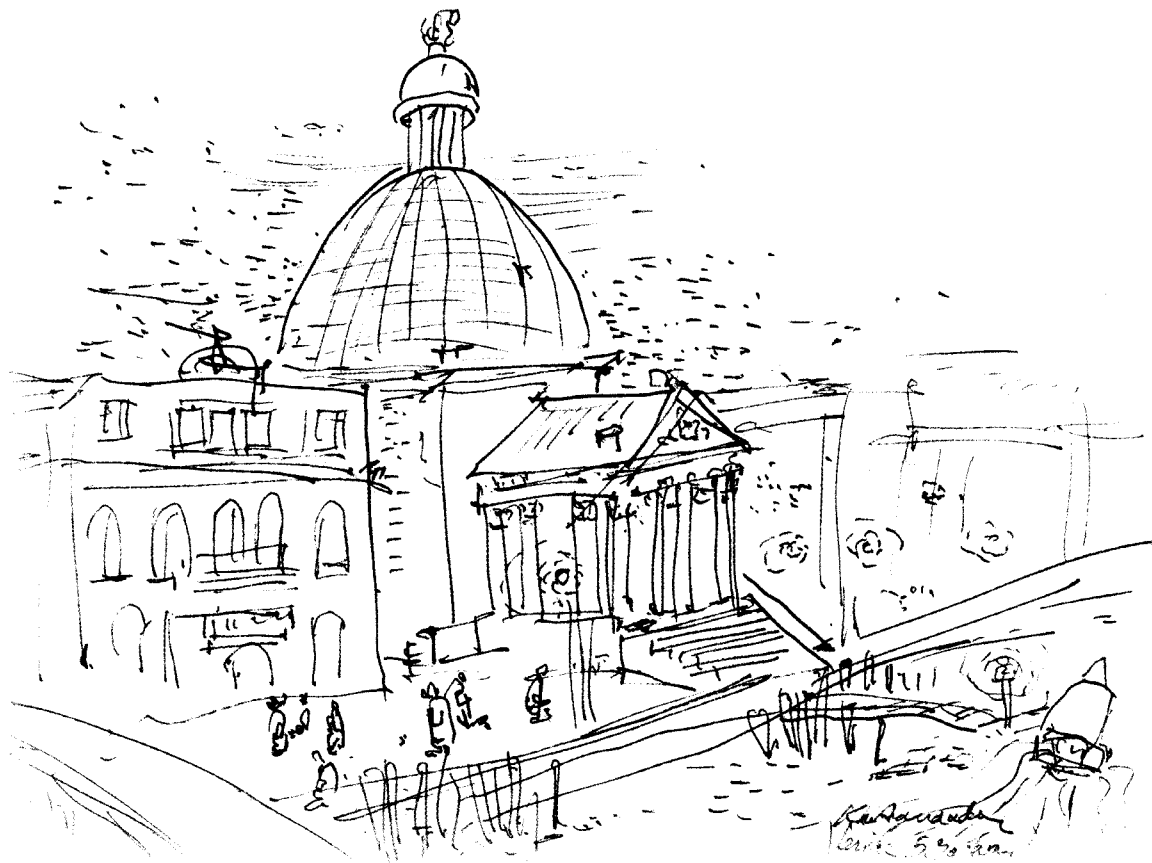

เพียงพริบตามาถึง “รู้”
 ครูเผยรหัสธรรมล้ำเลอถ้อย

At a single blink,
 The mystic heart message
 Is convey.
 ‘Just knowing but
 Not a thing known’.

สะพานข้ามแม่น้ำ Seine Bridge Across the River Seine.
นครปารีส Paris

โบสถ์แห่งหนึ่ง A Cathedral.

เวนิส Venezia

แรวนั้นร้างเหตุนางเนียนรู้ชัด
สลัดหลุดโลดไปสู่ไพรวัน

Empty is the trap,
The deer truly knows it,
She rushes, for life,
Into the wilderness.

ผีเสื้อในหุบเขา

วันนี้เลิกงานกันแต่ไม่มีติด พวกเรากำลังสร้างกระท่อมหลังใหม่ แม้จะเหนื่อยกันมาก แต่เวลาโพล์เพลต่อนี้ดวงเดือนหงายแจ่มแต่ยังวัน มันโพล์พันเทือกเขาและทิวไม้ทางด้านตะวันออก และเริ่มมีรัศมีเหลืองจางหายไปในห้องฟ้าสีครามมอๆ สีชมพูแกมแดงของเมฆก่อนเล็กๆ ขับให้สีฟ้าประสานสีเหลืองดูดี เป็นคืน ๑๓ ค่ำ แม้ไม่ได้มีดวง แต่งามนัก ดวงจันทร์ขึ้นบนท้องฟ้า ในเมื่อแสงแดดยังส่องพอให้เห็น พุ่มไม้สีเขียว ผมเดินมาจากป่าถึงเนิน ได้เห็นภาพงดงามของดอกไม้สีขาวแกมชมพู เบื้องหลังมันเป็นดงไม้เขียว เพราะแสงสุดท้ายของอาทิตย์แม่ลับเขาไปนานแล้ว แต่แสงสะท้อนจากเมฆเบื้องบนทำให้ลานเนินห้องสมุดกระจ่าง ไม่บ่อยนักที่เราจะได้เห็นดวงจันทร์ทอรัศมีสีเหลืองในห้องฟ้าสีครามอ่อน และเห็นดอกไม้ป่าประดับอยู่ในหุบเขาในเวลาโพล์เพล

119

ผมเดินไปลำธาร อาบน้ำกลางแสงจันทร์ในป่าคนเดียว เจียบงัน คล้ายหมู่ไม้กำลังเข้าฉานกลางแสงเดือน ลำธารไหลช้าใกล้จะแห้ง แสงจันทร์ต้องสายน้ำ วาววามสะท้อนสีเหลืองทองดูงาม บนท้องฟ้าเริ่มมืดมากขึ้น ดาวเริ่มกระจ่าง หยัยตัวหนึ่งร้อนอยู่เบื้องบน มันวนหาอะไรไม่ทราบได้ ที่จริงมันน่าจะกลับรังได้แล้ว รังมันอาจอยู่ใกล้ๆ ก็ได้

สิ่งรอบๆ ตัวเราไม่ได้แยกจากเรา วิญญาณของเราไม่เคยโดดเดี่ยวได้เลย หากใจของเราอิสระจากความหมักหมมกับความคิดพะนอนตนแล้ว เราจะสัมผัสความงามอันล้ำเลิศได้ มันเป็นเรื่องที่เกิดในเนื้อในใจของเรา มันคือเรา ความงามคือความรักอันเต็มด้าในภายใน มันให้ความรู้สึกได้ถึงความสุข ความงามเช่นนี้สัมผัสได้ในตัวเอง ผมอาบน้ำและได้อาบทุกๆ สิ่ง ทุกๆ สิ่งรอบตัวบริสุทธิ์

เกลี้ยงเกลา เป็นดั้งเดิม ไม่มีความพยายามที่เรียกกันற்று ว่าสมาธิ หรือโยกรรม
ชื่อแปลกๆ มันเป็นเองอยู่แล้วอย่างดี อาการเจ็บป่วยของจิตใจถูกเยียวยาด้วยความ
งาม ทำให้พื้นตัว มีความวางใจในธรรมชาติของชีวิตแท้

มนุษย์เรานั้นโหดร้ายรุนแรงเสียจนไม่อาจเห็นความงามได้ มนุษย์หลงลืมแม้พระ
จันทร์ ดอกไม้ ความเงียบ ผีเสื้อ และทุกสิ่งเสียหมด ไม่เห็นความมหัศจรรย์ของ
ทุกสิ่ง ไม่คารวะ ไม่ถ่อมลงดู มัวคิดครุ่นหาสิ่งบำบัดในความคิดแล้วทวนทวนอยู่
เพียงเหลียวแลอย่างนอนน้อมก็จะเห็นแสงตะวันลูปไล้อยู่บนพื้นโลก ลมโบกพัด
และดอกไม้บานเจี๊ยบๆ อยู่ในพุ่มไม้ข้างชายป่า คุณอย่าเดินให้ดังนัก เมื่อจะ
เข้าไปสู่ความงาม และอย่าจ้องจะตีความหมายในการบานของดอกไม้ อย่าเรียกชื่อ
มัน เพราะคุณจะเป็นอาคันตุกะหากไปทักมัน เพียงเดินเบาๆ เกรงใจหมู่
ผีเสื้อ และอย่ารบกวนตึกแตน

ในเวลาเที่ยงของช่วงนี้ แดดจ้า มีอะไรคล้ายกลีบดอกไม้เลื่องก่องอยู่บนพื้น ไม่ใช่
อย่าเดินดังนัก ผีเสื้อเลื่องเหล่านั้นจะตกใจ อย่ากวณมัน ให้มันได้พักผ่อนอยู่ใน
นิรันดร อากาศร้อน เลือกเดินช้าๆ ไปในลำธาร แล้วหาที่นั่งเงียบบนหินก้อนราบๆ
เพื่อจะได้ร่วมเป็นเอกภาพกับทุกสิ่งโดยรอบ หน้าที่ดอกไม้สืบลุทรามารีน
ห้อยระย้า มันเป็นเถาไม้เลื้อย ดอกคล้ายดอกลำไย ในป่าสีเขียวมีลำธารส่งเสียง
พึมพำ ดอกไม้สีน้ำเงินนี้คล้ายเป็นดวงตาเฝ้าดูเรา แต่ช่างเกิด ลองสำรวจลมหายใจ
มันระยับและเนียน รู้สึกได้จากปลายเท้าตลอดเบื้องบน อย่างนั่งสมาธิ อย่าง
กบฏต่อสิ่งโดยรอบ เพียงนอนน้อมและยอมรับ เปิดดวงใจให้ประสานกับทุกสิ่ง

ไม่แยกแยะ ทำเช่นนี้แหละคือสมาธิ การหลับตาเป็นการหนีจากสิ่งเหล่านี้เพียงเพื่อไปอยู่กับความคิดหมกมุ่นกับตัวเอง

อย่าหวัง อย่ายินดีในการที่สังคมได้เข้ามาเปิดทุนยกย่องเรา เพราะว่าการเปิดทุนจะช่วงชิงความงามความรักออกจากเราไป แล้วยึดเยียดชื่อเสียงอันก่อความกระด้าง ให้แก่จิตใจ จนเราไม่อาจเห็นความงามของดอกไม้ป่าได้ ใจของเราไม่ใช่ชุมทางแห่งทฤษฎี และการวิพากษ์ทฤษฎีแนวคิด จะทำให้เราแปลกหน้าต่อดอกไม้ป่า ซึ่งครั้งหนึ่งเคยสนิทใจกับเรา เราไม่รู้จักรมัน เพราะกระด้างเกินกว่าจะหยุดดูมัน เพราะเราเห่อความเป็นผู้นำ ซึ่งที่แท้เขาคือบุคคลผู้ถูกทอดทิ้ง ผู้นำทางการเมืองก็คือผู้ที่ถูกคัดออกจากประชาชนให้โดดเดี่ยวและท้ายสุดก็รุนแรง ผู้นำครอบครัวคือผู้ถูกคัดออกให้ยืนอยู่ข้างหน้าเพื่อรับการหรือรับคำปรึกษาและเอาไว์กราบไหว้ ความหมายของการเป็นผู้นำนั้นน่ากลัว เพราะมันหมายถึงการโดดเดี่ยวและค้อมหัวไม่ลง แต่ดอกไม้ป่าเป็นที่พึ่งของผม เสียงของลำธาร ความรักเป็นที่พึ่ง ดอกไม้ป่าไม่ยอมเป็นผู้นำ มันไม่รับ และมันหัวเราะเยาะเราด้วยหากไปแต่งตั้งมันเข้า เมื่อคุณจะพึ่งลำธารและดอกไม้ป่าอยู่ในห้องท่งแห่งหุบเหวบ้านดง จงสำรวจ อย่าเดินดงเมื่อเข้าใกล้หมู่ผีเสื้อเหลืออง แต่จงหยุดแล้วดูขณะมันขยับปีกอันมีสีแต้ม ซ้ำๆ ครู่หนึ่ง เจ้าตัวโตตัวหนึ่งกางปีกบินอย่างรวดเร็ว และเพื่อนๆ จะบินตามกันเป็นสาย เวียนขึ้นลงไปตามลำธาร ไม่จำเป็นต้องเดินตามไปดูมัน มันจะมาใหม่ หรือบางทีกลุ่มผีเสื้อสีน้ำเงินจะบินมาแทน

วันวานผมเรียกให้เณรมาดูผีเสื้อทรงเครื่องใหญ่เท่าฝ่ามือกำลังตอมช่อ

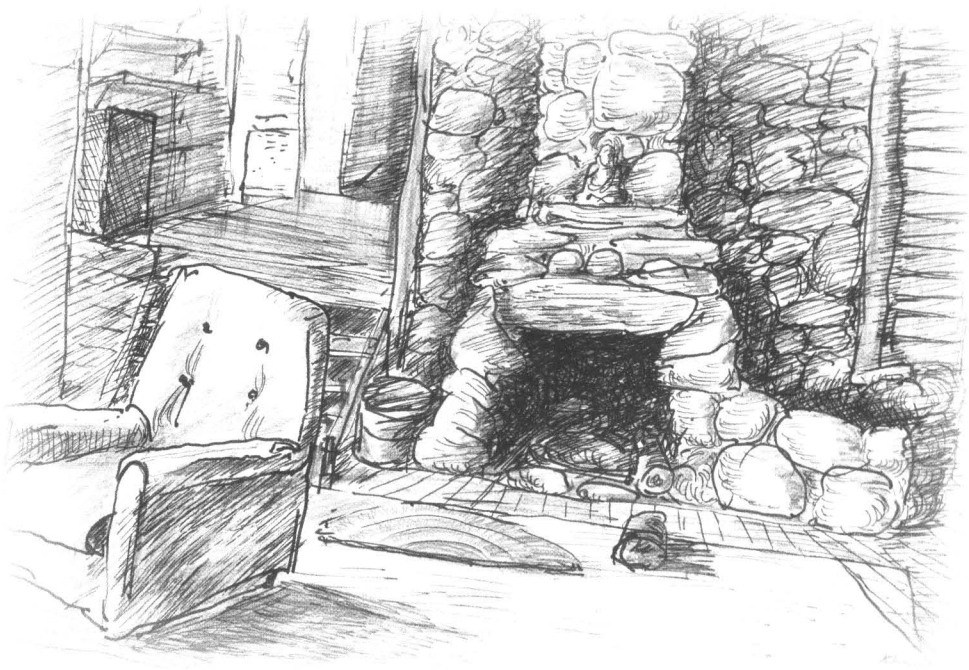
ดอกไม้แดง มันเหมือนปลาทองที่คืบและหางแผ่กว้าง มันสุภาพมากเมื่อ
เคล้าเคลียดอกไม้ มันโบกปีกเบาๆ หน่วงตัวไม่ให้รุนแรงต่อช่อดอกไม้ผู้มีพระคุณ
ซึ่งมันต้องขอยืมน้ำหวาน และรับฝากเกสรไปสู่ดอกของอีกพุ่มหนึ่ง

ผมเรียกเณรมาดูผีเสื้อสวยตัวนั้น แล้วก็สูญเสียมันไป เพราะเณรไม่เคารพความงาม
แถมเรียกเพื่อนมาดูด้วยเสียงอั่นดัง แต่ผมก็รู้ว่าเณรแกเป็นเหมือนพันธุ์ผีเสื้อ เป็นลูก
มนุษย์ผู้หัวเราะร่าเร่ใจอยู่กับลูกผีเสื้อ

อย่างไรก็ตาม การอยู่คนเดียวจะได้สติมีค่าสูงส่ง ขอแต่ว่า อย่าครุ่นคิดพะนอตัวเอง
จนมันเร้าร้อนขึ้นมา ปลอ่ยให้ความงามสัมผัสใจเราแล้วเลื่อนไหลไป อย่ายึดไว้ มัน
เป็นสิ่งที่เรียกร้องไห้มาหรือไปไม่ได้

๖ กันยายน ๒๕๒๑

ห้องนั่งเล่นบ้านของไมเคิลในโพธิ์ฟาร์ม Michael's Living Room in Bodhi Farm.
ออสเตรเลีย Australia

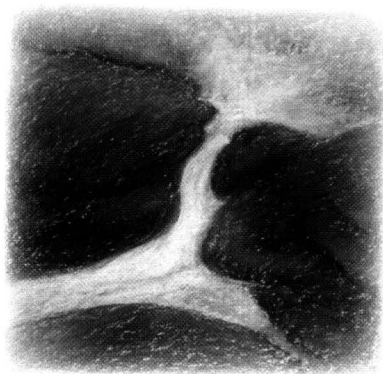

125

ใกล้เตาผิงอิงกายอุ่น
อันใดหนุนให้อุ่นจิต

Sitting near the fire-place warms the body.

What is it, then, that warms the heart ?

ไหลรินห้วยละหานธารทิพย์
ระยิบระยับแสงระยิบที่ถั่ง

The stream of a rocky creek flows,
Reflecting the golden light in rippling rows.

Malaysia

ทำนุภนัสขจัดมลพิษภาวะตระหนัก
ถือหลักเหตุผล-กรุณาเป็นตรารัฐ

Preservation of the rainforests,
Observance of reasons and kindness
Are the seal of the Dharmic State.

กระจกจิตแม่น้ำนาคิดไปหมีนลัษณ
ฤๅหนักเพียงสะท้อนภาพพิศวง

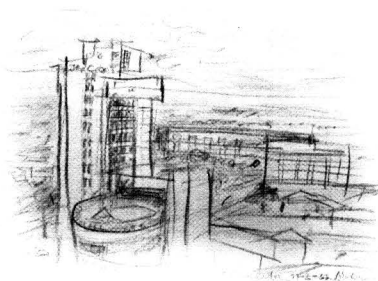
A myriad forms of thoughts
Reflected in the mind,
Beyond attachment and detachment.
As reflections in the mirror.

แม่น้ำมะละกา The Malacca River.
มาเลเซีย Malaysia

ย่านถนน Munshi Abdullah Jalan Munshi Abdullah.
มาเลเซีย Malaysia

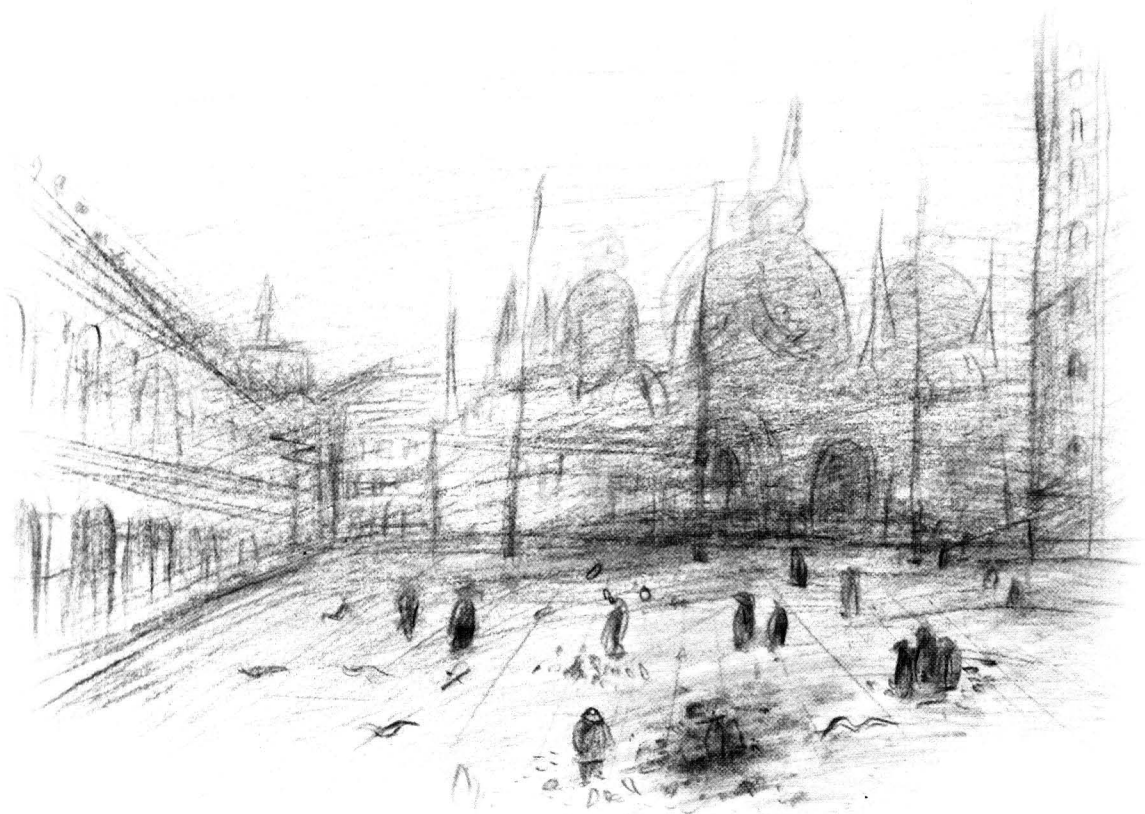
อยู่อย่างไรหนามไหนในแหล่งห้ำ
ไม่เกี่ยวเกาะวิญญูณเพลาไหน

How would one live
In this thorny world,
And still be free in spirit
Forever and ever.

ฟ้าเบื้องบุรพละมุนเรือเมื่อไกรล้ง
ต่างมุ่งหน้าฝ่าหมอกซีวันหวั่น

All are walking in the mist,
Awaiting for the Light.

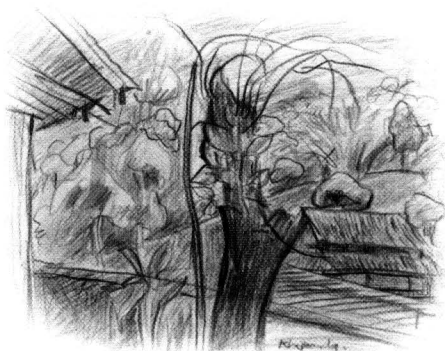
135

บาซิลิกา เซนต์มาร์โค St. Marco Basilica.
นครเวนิส Venezia

คลองใหญ่ Canal Grande.

นครเวนิส Venezia

พอรู้ความก็ตามติดคิดยิ่ง
ลืมความจริงอันเกินประเพณีหมาย

Will one seek only the meaning
Just to ignore the truth beyond all means.

ยึดอายุขัยให้หมื่นปีมั่งมีทรัพย์
ฤๅขอรับอิสระ เพียงราตรี

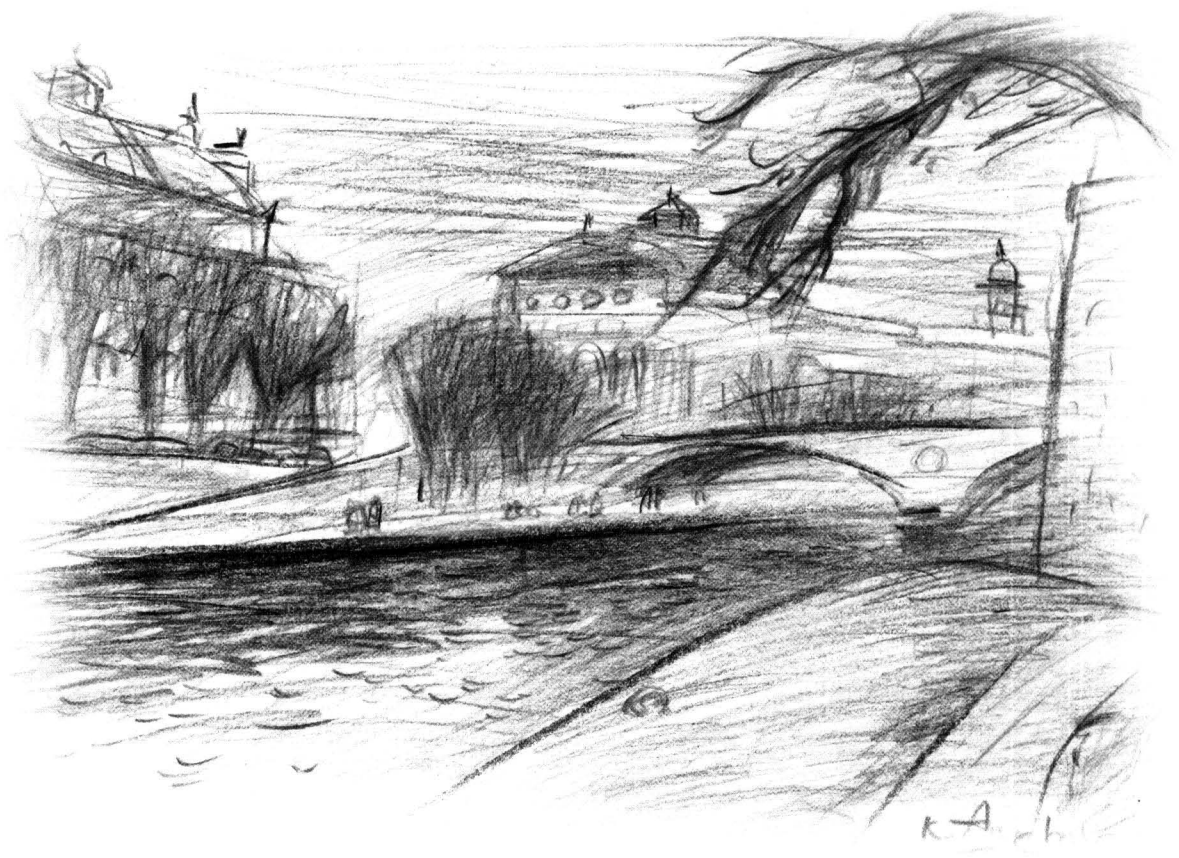
Whichever one really wants;
A life span of a thousand years
With prosperity and power,
Or just one single night of liberation.

139

K. Strecher

แม่น้ำ Seine The River Seine.
นครปารีส Paris

แม่น้ำ Seine The River Seine.
นครปารีส Paris

มนุษย์เมื่อสุดเวลาโพ้น
อ่อนโยนใสสะอาดเพียงหยาดเหมย

At the end of time,
Human heart is illuminable,
Tender and pure
As a drop of dew.

นาครสนุกแซมบ้าวาติตวิปริต
มืดมืดดูสว่างไสวไฟโลฟรั้ง

Fanatic city with crazy amusement
Darkness is welcomed as if
It were the light.

หลังหอสังคีตวาทิต Behind the Opera House.
นครปารีส Paris

จัตุรัสหลังหอสังคีตวาทิต At the Square behind the Opera House.
นครปารีส Paris

145

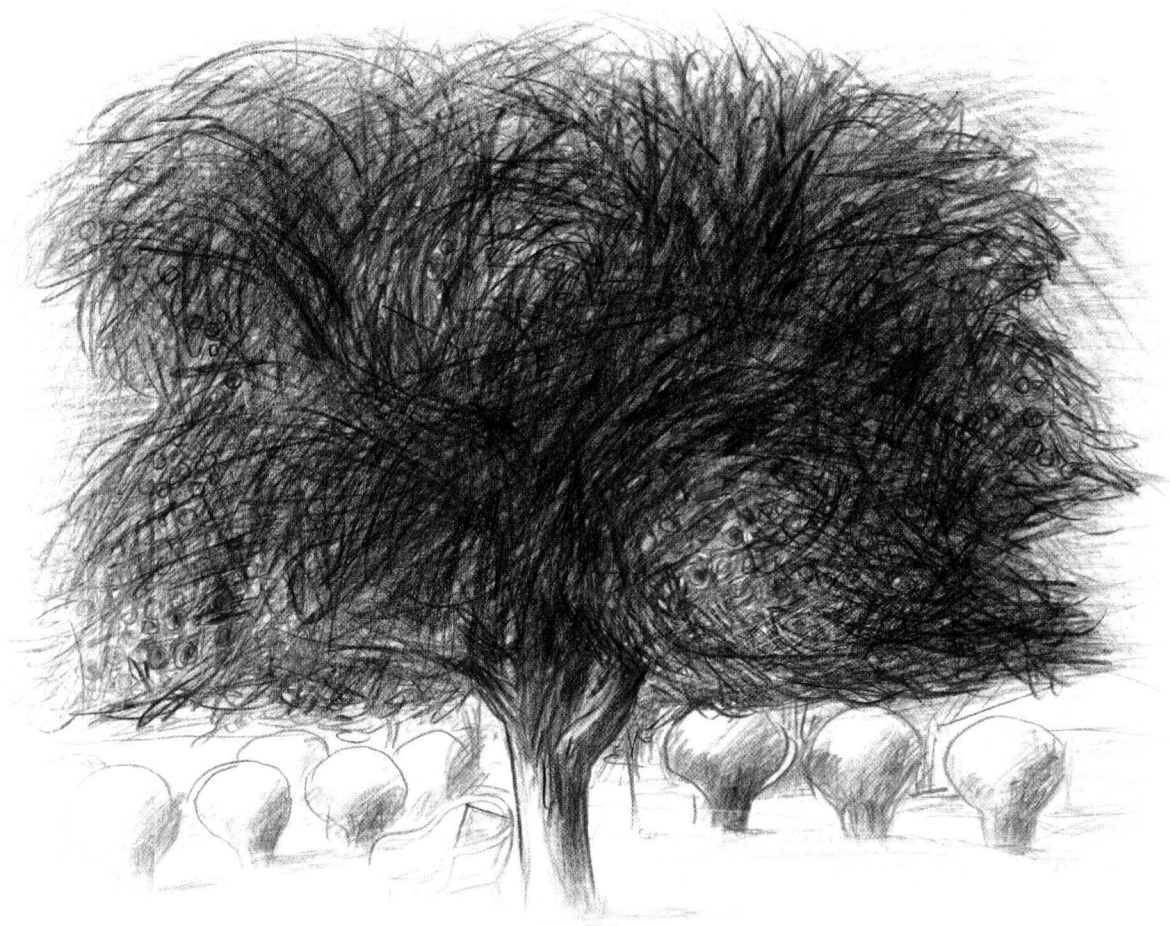
อธิษฐานเพื่อความหวังอีกครั้งหนึ่ง
ขอเพียงซึ่งชีวันสถานปานชีวิต

For our one world, this is our last plea;
May the love of life save our biosphere.

แดงสะพรั่งนับร้อยย่อยระย้า
แอปเปิลคราเพิ่มพันธุ์กำนัลชน

A branch bends down with hundreds of red apples.
It offers its fruit-bearing to all.

147

ต้นแอปเปิ้ลกลางฤดูร้อน Apple tree in Mid Summer.
วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wat Buddhadharma, Chicago, Illinois

148

แพร์ Pears.

วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wat Buddhadharma, Chicago, Illinois

แพร์สุกเหลืองประเทืองหล้าระย้ากิ่ง
ดูงามยิ่งดุจดาราทิวาสมัย

Plentiful yellow pears bow down the branch.
Adorning like daytime stars in a dance.

หมอกนำเหมยะเหยลาอุษาสมัย

โลกสดใสแสนวิจิตรชีวิตฝัน

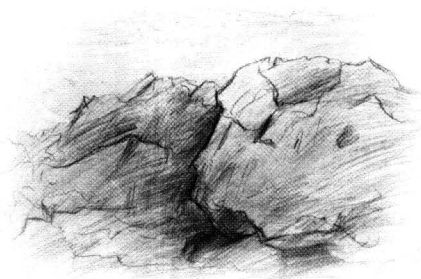
Fog bids farewell to the morning beams,
A still moment of heartfelt dreams.

เช้าตรู่วันหมอกตกหนัก Foggy Morning.
วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wat Buddhadharma, Chicago, Illinois

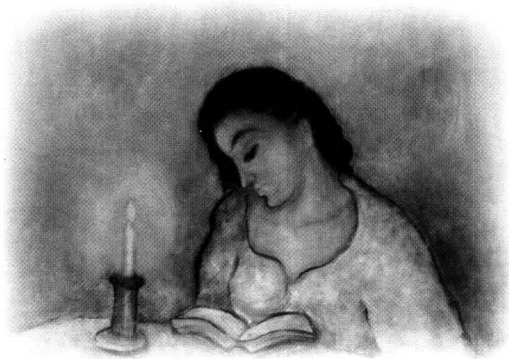

ต้นหนาวที่ Early Winter at.
วัดพุทธธรรม ชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ Wat Buddhadharma, Chicago, Illinois

ไม่มีกาลสถานที่ไม่แจ้ง
วาทะแห่งผู้ตื่นและตื่นบาน

No day or place is left untouched
By the words of one who knows.

เกี่ยวกับวาจา

คืนนี้เดือนหงายแจ่ม ความสุขใจเจียบๆ เมื่อมนุษย์เรารู้สึกสัมผัสโดยตรงกับ
สิ่งรอบตัว ปราศจากการปรุงแต่งของความคิด มันเป็นสายสัมพันธ์ดั้งเดิมของมนุษย์
และธรรมชาติ

คำพูดหรือถ้อยคำที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ เมื่อเราจะชมธรรมชาติ หรือเล่าความรู้สึกให้
ใครฟัง เรามีวิธีสื่อความหมายอย่างไร น่าสังเกตให้เห็นเงื่อนงำของมัน

เมื่อเล็กๆ เราพูดได้ค่อนข้างตรงออกมาจากความรู้สึก โทหน้อยเราค่อยสูญเสียวิธีนั้น
ข้อสังเกตก็คือตัวเราได้เป็นตัวกำหนดวิธีพูดขึ้นในทุกที ลองมาดูตัวอย่างง่ายๆ

หากมีใครพูดคุยขึ้นว่า “ท่านผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งเป็นคนจังหวัดเดียวกันกับฉัน” ประโยค
อีกความหมายหนึ่งที่ไม่ได้พูดออกมานั้นคือ “ฉันก็สำคัญเพราะเป็นคนจังหวัด
เดียวกับท่านผู้ยิ่งใหญ่”

หรือ “ท่านผู้รู้คนนั้นเป็นผู้ที่ถูกโลกลืม อัจฉริยภาพของท่านยากนักที่ใครจะสัมผัส
ได้” ประโยคหลังที่ผู้พูดประสงค์จะแสดงอย่างแท้จริงคือ “ฉันเป็นผู้มีอัจฉริยภาพสูง
ฉันจึงสัมผัสอัจฉริยภาพของท่านผู้รู้นั้นได้”

หรือ “ตั้งแต่ผมสนใจธรรมแล้ว รู้สึกรักสงบและสงสารผู้อื่น” ประโยคที่แท้ในใจที่ผู้
พูดกระเหียนกระหือรืออยู่คือ “ท่านควรจะนับถือฉันว่าเป็นผู้รักสงบและเมตตา
เพราะฉันสนใจธรรมะ”

หรือการที่บรรพชิตชอบเล่าเรื่องอุตงค์อันพิลึกพิลั่นอะไรเหล่านั้น ก็ย่อมมีความ
ประสงค์ที่แท้แฝงเร้นอยู่เสมอ

จะเห็นว่า คำพูดที่ออกมานั้น หาได้ตรงกับความต้องการที่แท้ไม่ คำพูด, รูปประโยคที่
แสดงออกอาจจะหุ้มห่อประดับประดา ถ่อมตัว มีจรรยา แต่เป็นเพียงเครื่องมืออวด
บางสิ่งซึ่งไม่อาจกล่าวได้ตรงๆ ด้วยละอาย ดังนั้นความฉลาดเช่นนี้ไม่ใช่อะไรอื่น คือ
การอวดได้อย่างหลักแหลมและแยบยล

การมีสติในขณะพูด ไม่ได้หมายถึงการพูดถูกมารยาท พูดภาษาที่ไพเราะถูกไวยากรณ์
แต่หมายถึงไม่มีเบื้องหลัง มีแต่ความจริงสะท้อนจากใจ ไม่คดงอด้วยอคติ

การอวดผู้อื่นถึงความเก่งโดยรูปแบบที่ถ่อมกันอย่างหนึ่ง ซึ่งเข้าใจได้ไม่ยากนัก
แต่การอวดแก่ตัวเองนี้เข้าใจไม่ง่ายเลย การพูดจะเป็นวจิกรรมที่ทำให้ตกต่ำหรือ
ไม่ อยู่ตรงมักอวดผู้อื่นเพียงเพื่อให้ตนได้รับรู้ถึงความมีอยู่ของตัวตนว่ายังคงมี
ความสำคัญอยู่หรือไม่ อวดผู้อื่นก็คืออวดให้ตนได้รับรู้ว่า ได้รับการรับรองจาก
ผู้อื่นมากน้อยเท่าใด ลองเพ่งดูแจกัน, ดอกไม้ หรือ เปลวเทียน อย่างใดอย่างหนึ่ง
แล้วลองพูดกับตัวเองเบาๆ ทีละประโยค ซ้ำๆ อย่างให้ความคิดพาเตลิดลุลกลนพันไป
จากการดูด้วยตา ให้การเห็นทางตาเคลื่อนไหวไปพร้อมกับคำพูด เช่น “เปลวเทียน
- สีเหลือง - โบก - ไป - มา - น้ำ - ตา - เทียน - ไหล - หยด - เป็น - สาย ฯลฯ”
คุณจะรู้สึกเหมือนเด็กๆ สงบและค่อนข้างร่าเริง

เมื่อเรายืนอยู่ต่อหน้ามนุษย์ คู่รัก คู่ครอง สามี-ภรรยา หรือลูก ใจเรา
เคลื่อนไหวเพื่ออวดอะไรบางอย่างที่เป็นความรับผิดชอบ ทั้งผิดและชอบ
โอกาสต่อมตัวของเราน้อยมาก และการต่อมมักเป็นรูปแบบที่สุภาพของการ
โอ้อวด เราไม่เคยได้ชื่นชมอย่างเจิบๆ ต่อการดูคู่รัก สามี ภรรยา หรือดอกไม้
หรือพระจันทร์อย่างเจิบๆ

เรายืนหยัดอยู่บนพื้นโลก อวดตัวเองในการดูและวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ไม่หยุด
เราไม่สุภาพเลย และดังนั้น เราจึงรักจริงๆ ไม่ได้

ตั้งสติเลือกพูดด้วยใจจริงสักประโยคยังจะจับใจยิ่งกว่าพูดหลายสิบประโยค
แต่แฝงความอวดโอ้ไว้ เรื่องนี้เราต้องฝึกฝนกันไป เพื่อกาย วาจา ใจ
จะเป็นเครื่องสะท้อนความจริง

๗ กันยายน ๒๕๒๑

กิ่งระกะมันแนขนขาบิดาและมารดร
วอนว่าอย่าพลาญวิญญาณพลี้อย

The trunk and branches of a tree,
Arms and legs of our parents.
To cut them down is to kill our beloved.

159

บางแห่ง Some Place

หมู่บ้านน้ำจ้ำ Nam Chum Villaget.
เชียงใหม่ Chiang Rai

161

ทุกหัวเมืองเฟื่องพัฒนาหาไหนเท่า
หัวใจเล่านองเอ๋ยหายไปไหน

Is our path of civilization
Over towering?
Aren't our hearts lost
On the way so high?

ดินรนกันไปเพียงได้อยู่
อยู่อย่างผู้รู้ถึงหลง

As the seer
Or the dazzler,
Man looks up.

163

ส้วม Privy

ไวโอลินหลังบรรเลงเพลงเปลว
หมู่บ้านเสรี ๕, กรุงเทพฯ Violin after the Rhapsody,
Seri Village 5, Bangkok

165

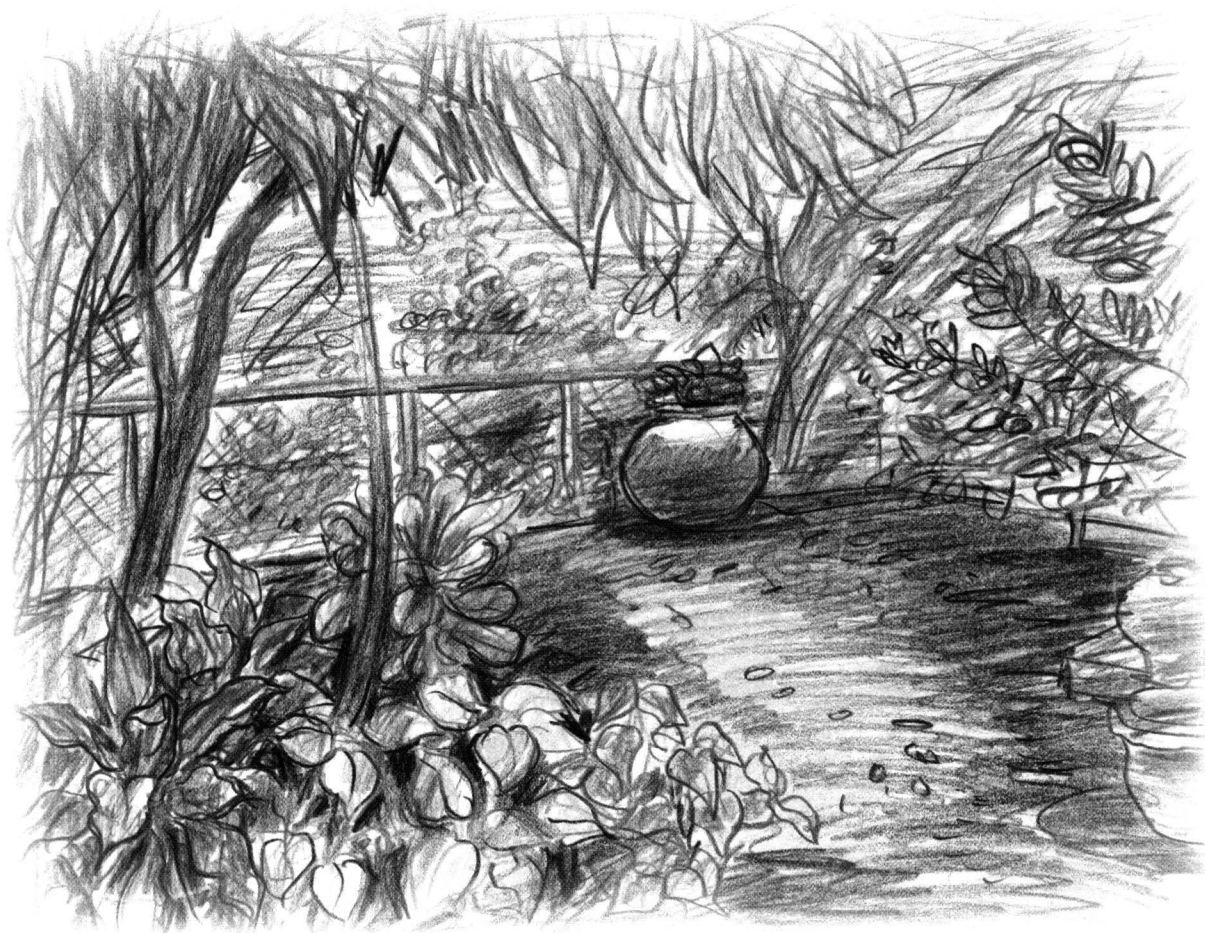
ดลมหาดาราจักรอักโขไอนุ
ในข้าวสารเมล็ดน้อยกระจิริด

The discovery of the whole galaxy
In a tiny grain of rice.

หมื่นพันแมกไม้ในแหล่งหล้า
บานเบิกฟ้าบูชาแม่ธรณี

All kinds of flowers
Blossom in adoration
Of the Mother Earth.

พุ่มไผ่ใบไม้หน้าบ้าน
หมู่บ้านเสรี ๕, กรุงเทพฯ

Bamboo Bush and Others in front of the House.
Seri Village 5, Bangkok

ต้นฝรั่งหลังบ้าน Guava Tree (Psidium Guajava).

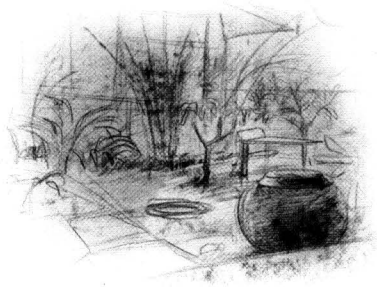
กรุงเทพฯ Bangkok

169

รู้ได้นั้นรู้แน่, แม้ไม่รู้ก็รู้ว่าไม่รู้
เป็นตรารูเช่นนั้นชีวันเอย

One knows the knowable
And one also knows the unknowable.
The Mind is the one that knows.

เข้าให้ซึ่งถึงหนึ่งนางพญา
ผองผึ้งหามธุรสมาให้ลิ้ม

Reach only the queen
Then, all bees will
Offer the honey
To the one that feels.

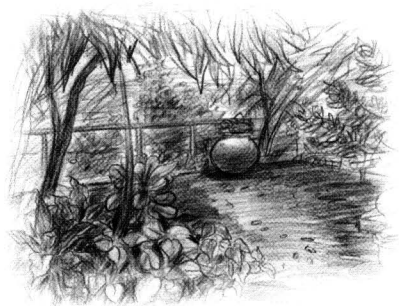

สวนป่า, วัดพังงอน
เขาสอยดาว จันทบุรี

Garden, Wat Panggon,
Khao Soi Daow, Chantaburi

วัดสวนป่าพังงอน Grove Monastery Pangngon.
เขาสอยดาว จันทบุรี Khao Soi Daow, Chantaburi

สยายกลีบจากในสุดพุทธรักษา
บานเบิกฟ้าโอบปสุธาปรากฏ

From the innermost
Buddharaksha flower blossoms,
Embracing heaven and earth
As its self.
The manifestation of the whole.

จุดไฟต้มน้ำยามไกลรุ่ง
หมายมุ่งอะไรเล่าในได้หล้า

Dewy morning;
Making fire,
Boiling water,
Sipping tea, sipping life,
What more.

ที่สนทนาธรรมได้ร่มไม้ วัดพังงอน
เขาสอยดาว จันทบุรี

Place for Dharma Conversation. Wat Panggon,
Khao Soi Daow, Chantaburi

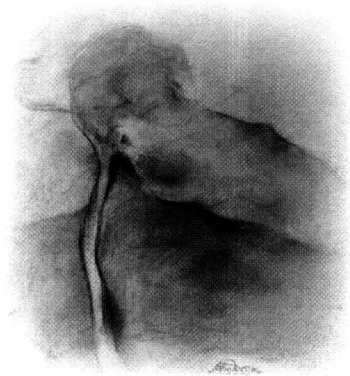

บ้านของปริญญา ภูมิวิทยา House of Parinya Bhoomvidaya.
พะงัน สุราษฎร์ธานี Pha-ngan, Suratthani

แสงนวลอาบพงพุ่มเกิดเงาร่ม
ระงมปี่จกจั่นบรรเลงแจ้ว

A soft light paints shadowy trees,
A cicada chorus plays its bagpipe melody.

สันโดษสตติศรีสัตย์ลำนํ้า
พรำเียรฟ้าพสุธาแสนปราณี

The ode of joy is humbly sung
In praise of heaven and earth.

179

เกาะแตน Koh Taen.
สุราษฎร์ธานี Suratthani

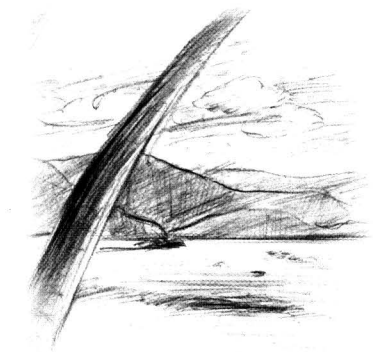

เกาะแตน Koh Taen.
สุราษฎร์ธานี Suratthani

สิ่งแสดงแทงใจไม่ปรากฏ
สดใหม่ยิ่งกว่าสุขคืออิสระ

When all mental distresses cease to be,
The mind is detached from
Happiness and sorrow.
The innate independence prevails.

ด้วยปลายไม้วาดรูปไว้บนผิวน้ำ
ภาพงามลำนั่นอยู่ไหน, ใจเอ๋ยใจ

A perfect drawing
On the surface of the water.
Where does it exist? O, mind.

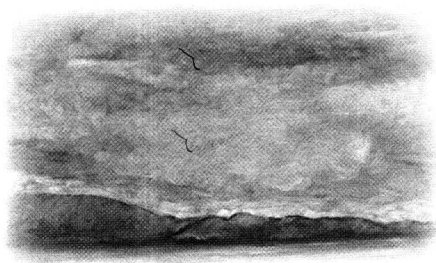

183

เกาะเตень Koh Taen.
สุราษฎร์ธานี Suratthani

อ่าวริน Ao Rin.
พะงัน สุราษฎร์ธานี Pha-ngan, Suratthani

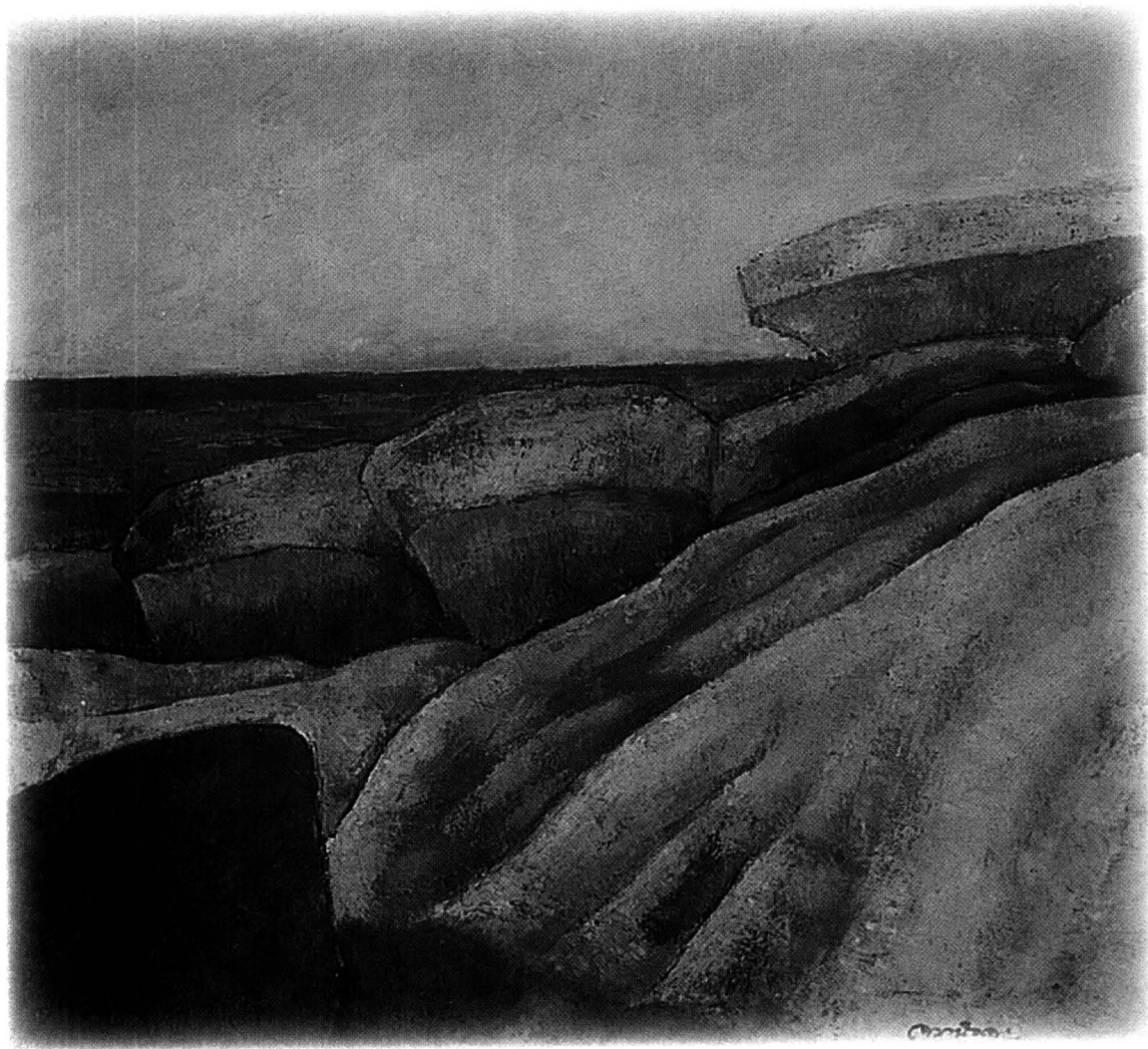
ภูผาป่าไม้เมฆสมุทรสุดธรณิน
คือองค์มหากายินชีวินทรีย์

Land, forest, mountain, cloud are
One enormous body-the living Kaya.

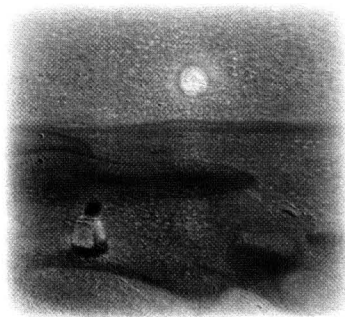
ลมพัดแผ่วแดดเผาพิรุณแรง
ผาแกร่งกลับพ่ายพลังเนิบ

Wind blows, rain falls and sun shines.
Strong cliffs crumble in the face of that power.

หาดริน Haad Rin.
พะงัน สุราษฎร์ธานี Pha-ngan, Suratthani

ไร้แผ่นดินจะจงจินต์อะไรได้
หากไร้ใจแผ่นดินนี้จะดีอะไร

Without the earth, what can the mind dream for?

Without heart, what is the earth good for?

ป ม เชื้อ ก

เมื่อเราเห็นปมเชือกที่ผูกอยู่เบื้องหน้า เราคิดว่าปมเชือกมีอยู่เพราะเห็นอยู่ว่ามีแน่ เมื่อเราคลายปมนั้นออก ปมก็หายไป แต่เชือกก็มีอยู่โดยไม่มีปมอีก และหากพิจารณาให้ดีจะพบว่า แม้ขณะที่เชือกขดเป็นปมนั้น ปมก็หาใช้ปมไม่เป็นเชือกเหมือนเดิม ดูให้ดีมันไม่มีปมเลย หากเราเห็นชัดโดยดูไต่จากปลายข้างหนึ่ง สืบเนื่องไปตลอดสายจนปรุปรุโปร่งออกอีกด้านหนึ่งได้เรารู้ชัดถึงลู่ทางในการคลายปม มันเป็นทางอยู่ในความเป็นธรรมชาติของเชือกนั้น ที่ว่าตัวตนไม่มีอยู่จริงนั้นเห็นได้จากอุปมานี้ ปมถูกผูกขึ้นจากสภาพไม่มี เชือกที่ไม่มีปมนั้นเป็นเชือกจริง เชือกไม่เคยเสียความเป็นเชือกเพราะปมผูก จิตใจไม่ได้สูญเสียคุณสมบัติของมันเลย มันมีปัญหายุ่งเพราะความไม่รู้แจ้งต่อธรรมชาติเดิมของมันเองเท่านั้น

ลำพังปมเชือกย่อมเห็นได้ง่ายว่าจะคลายมันออกอย่างไร เพราะมันเห็นได้รอบด้าน ดูๆเดียวกับการดูใจในปัจจุบัน โดยละความใส่ใจในสรรพนิमितภายนอกเสียก็จะเห็นร่องรอยอิสระหรือลู่ทางในตัวมันเอง แต่เชือกได้ผูกรัดท่อนไม้เข้า มันผูกมัดแน่นต่อสิ่งภายนอกอันเปรียบด้วยอารมณ์ และปลายเชือกทั้งสองข้างถูกจุดลากเคลื่อนไปด้วย มันจึงกำหนดให้แน่นเข้าจนไม่อาจคลายได้ โลกแห่งความเคลื่อนไหว กับการที่จิตเข้าจับอารมณ์หนึ่งใด แล้วไม่รู้ไม่เห็นการงานของจิตไม่เห็นจิตขณะประกอบกับอารมณ์

การที่นึกคิดไปว่ามีตัวตนอยู่ในอนาคตหรืออดีตในแต่ละครั้ง เท่ากับการจุดดึงปลายเชือกให้รัดแน่นเข้าทุกที การเฝ้าดูต่อปัจจุบันขณะก็หาได้คลี่คลายการผูกมัด แต่การเห็นให้ชัดแจ้งว่าเชือกนั้นผูกปมขึ้นอย่างไร และปมนั้นเป็นอะไรบางอย่างที่เป็นมายาเท่านั้น จะพูดว่ามันไม่มีก็ไม่ได้ มันมีอยู่ในลักษณะที่เป็นปมก็เพราะ

ปลายเชือกสอดขดกันเข้า ปมนั้นมีขึ้น ทั้งๆ ที่มันก็ไม่ได้มีอยู่จริงๆ เลย เห็นมันให้ชัดเจน ไปว่าตัวฉันเป็นเงื่อนปมที่ไม่จริง จิตแท้อย่างหนึ่ง อารมณ์ก็อย่างหนึ่ง แต่กิจกรรมใดที่เกิดขึ้นจากการประกอบของจิตกับอารมณ์ก็มีอยู่แต่การมีนั้นนับว่าเป็นไปโดยธรรมชาติที่จิตจับอารมณ์ ย่อมเป็นงานอันอันวยประโยชน์ ปมไม่ใช่ปัญหา แต่ความไม่รู้ธรรมชาติแห่งเชือก, ไม้, และการผูกปมว่ามีอยู่เช่นไร นั่นคือปัญหา แต่เรื่องจิตใจนั้น ความรู้แจ้งต่อธรรมชาติของใจ ความชัดเจนต่อการดำรงจิต เมื่อจิตขึ้นสู่อารมณ์เสร็จแล้วครั้งหนึ่งๆ มันก็คลี่คลายไปในตัวมันด้วย ปม “ตัวฉัน” นั้นไม่ได้มีอยู่จริง ที่มีเพราะความสำคัญผิดเท่านั้น ในทันทีที่ดำรงจิตถูกต้อง ความรู้แจ้งฉับพลันที่ว่า เชือกไม่ใช่ปม และปมไม่มีในเชือกมาแต่ต้น

เมื่อคนเราไม่สร้างสิ่งที่มีอยู่จริงขึ้น สิ่งที่มีอยู่จริงก็กลายเป็นสิ่งธรรมดาๆ เหมือนๆ กับสิ่งไม่มีอยู่จริง แต่เมื่อสร้างสิ่งไม่มีอยู่จริงให้เป็นจริงเป็นจัง แล้วค้นหาสิ่งทีจริงกว่า ปัญหาก็ยึดเยื้อ คนเราสร้างตัวตนขึ้นให้เป็นจริงเป็นจัง แล้วค้นหาสิ่งทีจริงจังกว่าตัวตน ก็กลับกลายเป็นเอาสิ่งไม่จริงไปเพิ่มพูน

ส่วนความจริงนั้นไม่ต้องสร้างขึ้น ไม่ต้องแสวงหามัน แต่อย่าสร้างความไม่จริงขึ้น แล้วความจริงก็จะไม่มีค่าอะไร การที่ความจริงไม่มีค่าอะไร มันพิสูจน์แล้วว่าไม่ต้องแสวงหามัน การไม่แสวงหามันเพราะมันเป็นชีวิตของเราอยู่เองแล้ว การแสวงหาความจริงด้วยความไม่จริง จะไม่เป็นการพิกลไปหรือ

เขมานันท์ Self Portrait

ใครได้เห็นกมลชนเบิกกลีบบาน
ให้ชีวันสถานเพียงสวนขวัญแห่งเวหา

This is my plea,
May all hearts unfold
As flowers do
May our biosphere be
Preserved and reserved
As the blissful garden.
Our home, the planet earth.

